

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 30. (90.) ÉVF. • 3. SZÁM • 2020. MÁRCIUS • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Gyökereink

• Kik vagyunk mi? Amellett, hogy nemünk, szüleinktől örökölt nevünk, anyanyelvünk, felekeztünk, munkánk, végzettségünk szerint határozzuk meg magunkat, meg szoktuk említeni a szülővárost vagy -falut, esetleg a vidéket, országot is, ahol születünk.

A szülőföldhöz való kötődésünk szépen meglátszik abban is, hogy miként viseljük gondját a házuk tájának, a településünknek. De ez nem csak tisztára sepregetett portánkban mutatkozik meg. Ápoljuk-e nagyjaink

emlékét? Ismerjük-e a helység történetét, a határrészek nevét, a környék ritka növényeit és állatait, természeti szépségeit? Tudjuk-e, ki mit írt, tett az évszázadok során szülőföldünkről? Teszünk-e azért, hogy ne csak elvegyünk a szülőföldtől, hanem óvjuk romló, múlt kincseit, vigyünk jó hírt, öregbítsük életpéldánkkal is hírnevét? Mit hagyományozunk mi személyesen az utókorra?

S tudunk-e tiszta szívből hálát adni az Úrnak otthonunkért?

A tartalomból:

Unitárius családi házak
Kolozsvárt

4

A székelykeresztúri
múzeum alapításának
unitárius gyökerei

6

A négy századik

9

Otthonillatú
ingyenszeretet

22

Gondolatok
a felelősségről

24

„Ha az ÚR nem őrzi a várost, hiába óvják azt az örök.” (Zsolt 127,1b)

Egyházköri hírek

• Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

A fogarasi Babits Mihály Önképző-kör, amely a Petőfi Program keretében működik, február 8-i meghívására fellépett a nyáradszeredai Bekecs néptáncegyüttes az *Ember az embertelenségben* című táncszínházi előadással a helyi művelődési házban.

Február 9–16. között zajlott a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség szervezésében a *Házasság hete rendezvénysorozat*. A hét során istentiszteletek, előadások, koncert, filmvetítés, kerekasztal-beszélgetés, rajzkiállítás, gyertyafényes vacsora várta az érdeklődőket.

• Kolozs-Tordai Egyházkör

A torockói Duna-házban január 31-én Kovács Sándor egyháztörténész a *Rendhagyó történelemórán Trianon az unitárius emlékezetben* címmel tartott előadást. Február 7-én a *Lélekműhely* rendhagyó családi kiadásán Ferenczi Enikő mentálhigiénés szakember a családi kommunikációról tartott előadást. A témához illeszkedett Fóris-Ferenczi Rita neveléstudományi szakember *De anyul, Mondhatok-e valamit?, Bezzeg és Mi lenne, ha?* c. könyveinek bemutatója.

A Tordai Unitárius Egyházközség és nőszövetsége előadás-sorozatot szervezett a tanácsteremben. Január 30-án Nagy Róbert Miklós egyetemi docens (a Zsil-völgyi migrációról), február 6-án Lönghárt Tamás egyetemi docens (az 1989-es rendszerváltásról), február 13-án György Árpád Botond doktorandusz (a kora újkori szórakozásról), február 20-án Fehér Andrea egyetemi adjunktus (az erdélyi orvoslásról), február 27-én Jancsó Katalin doktorandusz (a kolozsvári töltött káposztáról) tartottak előadást.

Február 15-én a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközség *Szelektív szombatot* szervezett, amely alkalommal a környezettudatosság jegyében újrahasznosító, kézműveskedő estre került sor Végh Éva vezetésével.

Február 16-án Alsófelsőszentmihályon tartották az Együtt Isten Völgyében találkozót. Koppándi Botond Péter teológiai tanár prédikált. A Balázs Ferenc Népfőiskola meghívottja Székely Kinga Réka lelkész, hitéleti és missziói előadó-tanácsos, aki bemutatta a *Gyógyíts meg engem, Istenem!* című imakönyvet, majd fellépett a Szentmihályi Vegyes Dalkör. A több mint százfős összefövetel szeretetvendégséggel zárult. A rendezvény házigazdái az alsófelsőszentmihályi egyházközség és a Balázs Ferenc Népfőiskola voltak.

• Magyarországi Egyházkerület

Február 23-án mutatták be a budapesti Bartók Béla-egyházközség *Hőgyes Endre utcai templomában* Székely Kinga Réka lelkész *Papnő mesék* c. könyvét.

Február 27-én a Budapesti Unitárius Egyházközség gyülekezeti termében került sor a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete szervezésében megvalósuló *Unitárius könyves esték második kiadására*. Ez alkalommal unitárius teológiai disszertációkból született könyveket ismerhetett meg a közönség. Hevesi Andrea „Velünk együtt énekeljenek és imádkozzanak az Úrnak”. A 17. századi unitárius gyülekezeti ének c., Koppándi Botond Péter *Az új homiletika és az amerikai protestáns prédikálás megújítása* c., Tódor Csaba *Szimbolum, rítus, dráma: angliai és erdélyi unitárius temetésekről* c. kötetét H. Hubert Gabriella irodalom- és könyvtörténész, Czire Szabolcs lelkész, teológiai tanár, Koppándi Botond Péter teológiai tanár mutatta be. Az est kurátora Hoffmann Gizella könyvtáros volt.

• Marosi Egyházkör

Február 16-án nyílt meg a marosvásárhelyi *Bolyai téri unitárius templom* Dersi János termében Molnár Dénes (1947–2000) marosvásárhelyi grafikus, festő, karikaturista emlékkiállítása. A *Várak és templomok* című kiállítás kurátorai Molnár Krisztina és ifj. Molnár Dénes voltak.

• Székelyudvarhelyi Egyházkör

Január 30-án a homoródalmási kántori lakon Kolumbán Tibor ügyvéd a *Székely közbirtokosságok története és mai lehetőségeik* címmel tartott előadást és bemutatta *A székely jogról és szabadságról* c. könyvét.

Február 8-án zajlott a körök gondnok-presbiteri találkozó a székelyudvarhelyi belvárosi egyházközségben. Áhítatot tartott Kelemen Szabolcs közügyigazgató, majd az egybegyűlteket üdvözölte Dombi Gyula kör felügyelőgondnok, Boros János főgondnok és Simó Sándor esperes. Littasi Gyula, a székelyudvarhelyi 2. sz. egyházközség gondnoka tartott felvezetőt a világiak szerepéről a közösségek életében. A 40 résztvevő csoportfoglalkozásának témája az egyházi és gyülekezeti élet volt. A gondolatébresztő értekezlet Mezei Domokos felügyelőgondnok zárta.

Február 20-án a nőszövetség meghívására *Bogdán Ida* tanár előadást tartott a 115 éve született József Attiláról a Vallásszabadság imatermében, Székelyudvarhelyen.

Halottunk

Pálfi Sz. Ferenc életének 90., házasságának 64. évében rövid szenvedés után elhunyt. 1930. október 20-án született Várfalván Pálfi Sz. Ferenc és Anna gyermekeként. Az általános iskola hetedik osztálya után sikeresen felvételizett a marosvásárhelyi zenekonzervatóriumba, de családi okok miatt nem kezdte el tanulmányait. 1956-ban kötött házasságot Fodor Gizellával. Házasságukat Isten két gyermekkel áldotta meg: Margittal és Istvánna. Egyházának közel két évtizeden át volt hűséges munkatársa: egyetemes egyházi szinten az Egyházi Képviselő Tanács tagjaként, egyházköri szinten kör felügyelőgondnokként, egyházközségi szinten pénztárnokként teljesítette szolgálatát.

Temetésére február 3-án került sor a várfalvi temetőben. A szertartást Barabás Zsolt helybeli lelkész végezte, az egyházkör részéről Dimény József esperes búcsúztatta.

LÉLEKKENYÉR

Otthon

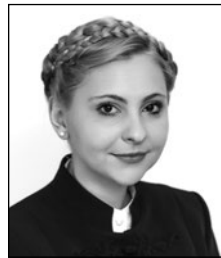
Jó alvó vagyok. Kora gyerekkorom óta. Nyugodt ál-
mom ritkán zavarta meg bármilyen nesz, sőt még
az ébresztőóra sem. Pár hónapja azonban felriadok
az éjszaka közepén, hevesen dobogó szívvel kémelve
a sötétséget, nem tudva, hol vagyok. Ijedten kapko-
dom a fejem jobbra és balra, ismerős támpontokat ke-
resek. Hol ébredtem? Vargyason? Felsőrákoson? Szé-
kelykeresztúron? A pszichológusok valószínűleg en-
nél a pontnál kapnának a jegyzetfüzet után, édes-
anyám ennél a pontnál kezdené aggodalmasan rán-
colni a homlokát, a férjem már javában formálná az
„én megmondtam” szavakat, én pedig keresek egy is-
merős tárgyat a sötétben, és azzal a gondolattal fek-
szem vissza, hogy otthon vagyok.

Tizenkét éve, hogy bár jelképesen, de elhagytam a
családi házat, s vele a falut, ahol felnőttem. Ugyanúgy
indultam el, ahogy azt minden tizenéves teszi, azzal
az elhatározással, hogy nem nézek vissza. Felelőtle-
nül, fejetlenül, felhőtlenül, szabadon.

Azonban hamar rájöttem, az ember kötődik, bár-
mennyire vehemensen küzd is ellene. Kötődik tájak-
hoz, ősökhöz, anyanyelvhez, tárgyakhoz, emlékek-
hez, hagyományokhoz. Ez a kötődés pedig átszövi ér-
zelmi életünket, és meghatározza fejlődésünket. Így
neveltek, vagy a vérünk hordozza? Identitásunk szer-
ves része szülőföldünk. Gondoljunk csak bele, vala-
hányszor beszélünk kell magunkról, az első három
adat között szerepel a város vagy a falu neve, ahol fel-
nőttünk, ahová tartoztunk. S mihelyt kiejtjük, megje-
lenik előttünk egy falu s abban egy ház, annak az ud-
varra, s onnan a konyhán át egy kétaablakos szoba,
amelyben édesanyánk nyelvét megtanultuk, ahol
tágra nyílt szemmel először csodálkozhattunk rá a vi-
lágra. Egy hely, ahol megtanultunk játszani, kövel, fa-
darabbal, cserépedénnyel, fűszállal, a szomszédokkal és
az idegennel.

Mitől otthon az otthon? Mi alapján nevezek egy
helyet az otthonomnak?

Talán a ház lenne, ahol felnőttem? Vagy amit én
építettem? Vagy a lakás, amit vásároltam, az teszi az
otthont? Vagy az, amit bérek, ha nincsen sajátom? Az
is lehet otthon? Esetleg azt a helyet, házat, ingatlant
nevezem otthonnak, ahová emlékek kötnek? Vagy
mindegy is a lakás/ház, csak a település számít? Ne-
tán csak az ország? Vagy csupán megszokás kérdése
és bármi/bárhon lehet otthon? Vagy tárgyak teszik az
otthont? Bútorok, díszek, eszközök, amelyek ha meg-
vannak, akkor bárhon lehet az otthon? Vagy az embe-
rek teszik otthonná az otthont? Ha azok a bizonyos

FARKAS
ORSOLYA

emberek ott vannak, akkor jelenlétüktől már rögtön
otthon az otthon?

Sokáig úgy képzeltem, idegen helyen, idegen em-
berek között az ember nem találhat otthonra. Másfél
évvél ezelőtt azonban a véleményem gyökeresen

„Megtanítottam hallgatni a lelkem, így
békét szereztem neki. Mint anyja ölén a
gyermek, mint a gyermek, úgy pihen
bennem a lelkem.” (Zsolt 131,2)

megváltozott. Ugyanis ekkor a székelkeresztúri
Berde Mózes Unitárius Gimnázium iskolalelkésze let-
tem. Tudom, ez üres frázisnak tűnhet, azonban még-
sem az. Gyerekkorban mondhatni könnyű az otthon
érzését megélni és megtalálni, felnőttként azonban a
helyzetünk teljesen más. Kikerülni egy egyetem vi-
szonylagos biztonságát, védeltséget jelentő burkából,
talán életünkben először teljesen egyedül és magunk-
ra utaltan, keresve egy helyet, ahol újra átélhetjük
mindazt, amit gyerekként.

Csak egy a baj. Elfelejtettük a játékot. Végletekben
gondolkodunk, számokban, számlákban, tényekben,
mintákban. Dobozokba zárja magát az ember felnőtt-
ként, és nem érti, miért érzi magát hontalannak, gyö-
kértelennek, kiábrándultnak. Elfelejtettünk hit-
tel, gyermekien tekinteni egymásra és a világra.

Ezt tanultam én újra, na nem egyedül: több mint
négy száz gyermek segített benne. Ez alatt a másfél év
alatt a gyerekek megmutatták a választ az otthon kér-
désére. Segítettek rátalálni otthonomnak kulcsára: a
játékra. Hiszen akkor érezzük magunkat a legna-
gyobb szeretetben és biztonságban, ha mi magunk is
képesek vagyunk azt megteremteni valakinek. Ezek a
játékra tanuló, világra rácsodálkozó, tiszta lelkű gye-
rekek, akik az otthon biztonságát keresik a világban,
a bizonyítékok arra, hogy bármi jelentheti a szá-
munkra a békét, ahol szeretetre és játékra találunk.

Talán így már érthető, miért tudok végül nyugodt
szívvel visszafeküdni és tovább aludni, valahányszor
a felnőtt énem túl sokat aggódik. Csak emlékeztetem
magam: otthonra leltem Vargyason, ahová vér köt.
Felsőrákoson, ahol a férjemmel teremtettünk otthont.
Székelkeresztúron, ahol egy iskola és egy közösség
ajándéka az otthon.

Unitárius családi házak Kolozsvárt

GAAL GYÖRGY

• Az unitárius központ Kolozsvárt az egykori Belső Magyar utcában alakult ki. Miután az unitárius főtanodát kitelepítették 1693-ban az óvári kolostorépületből, majd 1718-ban a főtéri plébániaházzal szomszédos épületekből is, itt az egyház Huszár Mihály aranyművestől vásárolt emeletes házában húzódtak meg a diákok. Aztán az épületet egyre toldozgatták. A telket is bővítették. Ettől fogva az unitárius tanárok és egyházi emberek is mind a környéken igyekeztek házat venni vagy lakást bérelni. Az iskola szomszédságában felépített, 1796-ra elkészült unitárius templom véglegesítette az itteni központ kialakulását. Már természetesen számított, hogy a templomtól nyugatra 1801–1806 között felhúzták a régi kollégiumépületet, majd 1901-re a templomon alul emelkedett fel az új kollégiumépület. Ekkorra már az utca Kossuth Lajos nevét viselte. Itt vásárolt az egyház tanári lakásoknak való épületet, papi házakat, sőt a püspöknek is itt alakítottak ki rezidenciát. Az utca unitárius vonatkozású épületeiről a *Keresztény Magvető* 1995-ös évfolyamában közöltünk háromrészes ismertetést.

Most három olyan családi házról emlékezünk meg, amely jeles unitárius személyiségek nevéhez kötődik.

A legrégebbiről a Pákei család lakhelyei ismertek. A család a háromszéki Pákéról származik. Eredetileg a Tamás nevet viselték. János (1682–1748) lesz az első „könyves ember” a családban. Torockón kezdi iskoláit, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumban diákoskodik. Magával ragadják a kuruc-labanc küzdelmek. Odera-Frankfurtban fejezi be tanulmányait, s utána Kolozsvárt pappá szentelik. 1714-től haláláig a kolozsvári eklézsiában szolgál. Az édesanyjától öröklí azt a házat, amely a Belső Magyar utcában a később felépülő régi kollégium nyugati szomszédja volt. Itt él aztán József (1717–1778) nevű fia, tekintélyes polgár, osztóbíró. Ennek két fia közül a fiatalabb, Pákei József (1759–1802), a kollégium tanára, igazgatója, egyházi főjegyző öröklí ezt a házat. Az ő özvegyétől aztán 1819-ben megveszi az egyház. Az 1850-es években emeletet húznak rá. Egy ideig két tanár lakik benne, majd 1887-ben a kollégiumépülethez csatolják. Végül 1938-ban lebontják, s a két, nyugatra szomszédos unitárius tulajdonú házával egyesítik telkét, s a mai Sora-épületet húzzák fel helyükre.

Pákei József bátyja, János (1755–1822) már a Híd (utóbb Wesselényi, ma Regele Ferdinand) utcában lakik a 6. (ma 5.) számú, tehát a Főtér sarkától számított harmadik házban. A város egyik legtekintélyesebb polgára, akit főbírónak, kollégiumi felügyelgondnoknak is megválasztanak. Még fia, Lajos (1808–1864) is itt él: főkormányiszéki titkár, kollégiumi fel-

ügyelgondnok, aki művészi rajz tehetségével is kitűnik. Az ő fia, ifj. Pákei Lajos (1853–1921) lesz a híres építész. Nevéhez fűződik a kolozsvári New York szálló és a kollégium új épületének megtervezése. Mi sem volt természetesebb, mint hogy Pákei magának is egy villát tervezzen, méghozzá a Házsongárdi kertjükbe. Ez 1895 táján épülhetett, s érdekessége, hogy a Pákei tervezte épületek helyén állt egykori házak bontásából kikerült reneszánsz feliratos ajtó- és ablakkereteket ebbe befalaztatta. A ma a Botanikus kerttel szemben (Republicii utca 37–39. sz.) található épületet érdemes körbejárni, mert ilyen bölcs latin mondatokat olvashatunk: „Nihil veritate firmius, 1581” (Semmi sem erősebb az igazságnál); „Memento mori, 1584” (Emlékezz a halálra); „Hodie mihi, cras tibi, 1584” (Ma nekem, holnap neked); „Dum recte vivas, ne cura verba malorum, 1586” (Amíg igazul élsz, ne törődj a rosszak szavával). Itt élt Pákei haláláig, itt tervezte épületeit, mint tehetséges muzsikusként gyakran rendezett itt zeneestéket. Az ingatlant 1930-ban a román állam vette meg az örökösöktől az egyetem lélektan-neveléstan intézetei részére. Azóta is egyetemi tulajdonban van.

A Wesselényi utcai Fekete-ház

A Fekete család 18. században épült házának különösen palmettás díszítésű kapuja ad műemlék jelleget. A család tordátfalvi eredetű, de történetüket csak kolozsvári letelepedésüktől ismerjük. Id. Fekete Pál (1788–1863) alapította meg az itteni dinasztiát. Ő vehette meg a Híd utca 20., utóbb Wesselényi utca 25. sz. házat. A Fellegvár keleti lejtőjén is jelentős terület birtokosa volt, s a Házsongárdi temető nyugati szélén külön sírkertet vásárolt. A kert közepébe hatalmas gránitoszlopot állíttatott, amelynek a négy oldalára

A Jókai utcai Gyergyay-ház 1937 táján

vésték fel a család halottainak nevét. 1857-ben megengedte, hogy az Unitárius Kollégium elhunyt tanárai és tanulói ide temetkezessenek. Így aztán valószínűs unitárius sírkert létesült itt, számos jeles tanár, lelkész, püspök sírjával. 1962-ben államosították a sírkertet. 1855-ben elhunyt felesége emlékére 1860-ban Fekete egy 2 mázsa 88 fontos harangot ajándékozott az unitárius templomnak: 1918-ig hívta a híveket, akkor háborús célra rekvirálták. A nagy adományozót Kriza János püspök és Ferencz József lelkész temette.

Fia, ifj. Fekete Pál (1820–1896) városi és egyházi tanácsos volt, egyháza jótévője. Péterfi Dénes imádkozott fölött a családi háznál, a kollégium dalköre énekelte.

Négy gyermeke közül Gyula Kuncz Ilonát, Kuncz Aladár író testvérét vette nőül, lánya, Ilona Gál Kelemen tanárhoz, a kollégium híres igazgatójához ment feleségül. Gálék itt is laktak az új kollégiumépület elkészültéig, amikor annak igazgatói lakásába költöztek. Legifjabb Fekete Pál (1875–1928) a Kereskedelmi Bank főpénztárnoka, tiszteletbeli presbiter volt. Az ő halála után adta el a család a házat.

A Jókai (ma Napoca) utca és a Szentgyörgy (ma Lucian Blaga) tér emeletes sarokházának kapuja és lépcsője a mellékutca (Hegedüs Sándor / Gheorghe Șincai) felől nyílik, arrafelé a 17. számot viseli. A lépcsőház ajtaja felett az 1907-es évszám olvasható. E házat Nagyfalusi Fekete Gábor (1845–1917) királyi táblai elnök építtette. Neve két évtizeden át fogalomszámba ment Kolozsvárt, hiszen a fővároson kívüli legmagasabb törvényszéket vezette. Nyárádgálfalvi eredetű családból Marosvásárhelyen született, Kolozsvárt végezte a Királyi Jogakadémiát 1869-ben, s rendre emelkedett az igazságügyi ranglétrán, míg 1894-ben az uralkodó kinevezte a kolozsvári ítélőtábla élére. 1896-ban a kollégium felügyelőgondnokává, 1907-ben pedig egyházi főgondnokká választották. 1912-ben megkapta a polgároknak adható legmagasabb udvari kitüntetést: valószínűs belső titkos tanácsos, vagyis kegyelmes úr lett. Ő építtette ezt az eme-

letén és földszintjén is öt-öt szobás lakrészü házat. Pákei Lajossal is készíttetett tervet, de végül a Spáda János tervét fogadta el.

Fekete halála után a család eladta az ingatlant, s 1918-ban kissolymosi Gyergyay Árpád (1881–1952) neves fül-orr-gégész orvosdoktor, címzetes egyetemi rendkívüli tanár vásárolta meg. Azon kevesek közé tartozott, akik nem követték az 1919-ben elűzött magyar egyetemet. Itt magánrendelőt, majd szanatóriumot nyitott. Ennek részére megvásárolta a szomszédos, kis XVIII. század végéről való házat is 1922-ben. A két ház között húzódott a várfal, de azon át ajtót nyitva megteremtették a házak közti összeköttetést. A család különben már az 1700-as évek elejétől Kolozsvárt élt, tekintélyes városi vezetők származtak belőle. Gyergyaynak a hasonló nevű édesapja is jeles orvos volt, az Unitárius Kollégiumban egy ideig természetrajzot tanított. A fia születése előtt pár hónappal halt meg.

A fiú az apja pályáját teljesítette ki. Miután Kolozsvárt megszerezte diplomáját, Európa legrangosabb klinikáin képezte magát néhány évig. Új vizsgálati módszereket dolgozott ki és új műszereket szerkesztett. Nemzetközi hírű tudós volt. Gyergyayt 1932-ben egykori iskolája, az Unitárius Kollégium felügyelőgondnokává választották. Az 1940-ben visszatérő magyar egyetemen a fül-orr-gégészet nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Öt gyermeke közül három orvos lett, közülük kettő – már a kommunizmus idején – főtanácsai tagságot viselt. A házból 1946 januárjában a Gyergyay családot egyetlen nap alatt rakták ki, mert az orosz parancsnok rendezkedett be ide. A két házat 1950-ben államosították. Az 1990-es törvények alapján az örökösöknek a kisebbik (Rózsa / Petru Maior) utca felőli sarokházat leromlott állapotban visszaszolgáltatták.

Ma a Wesselényi utcai Fekete- és Pákei-házak, a Majális utcai Pákei-villa és a Jókai utcai Fekete-Gyergyay-házak a város védett műemlékei közé tartoznak.

A Gyergyay-házak

A székelykeresztúri múzeum alapításának unitárius gyökerei

SÁNDOR-ZSIGMOND IBOLYA

• Idén Székelykeresztúr város és vidéke legjelentősebb művelődési intézménye, az alapítója nevét viselő Molnár István Múzeum fennállásának 74. évfordulójához érkezett. Létrejöttje szervesen kapcsolódik a város legregébbi művelődési intézménye, az 1793-ban alapított, középtanodából kinőtt unitárius gimnázium életéhez és ahhoz a népi közszellemhez, amely áldozatvállalásával életre hívta ezt az iskolát, és fenntartását megannyi nehézség dacára több mint másfél századon keresztül biztosította.

Az 1793 óta fennálló unitárius gimnázium igazgatói, tanárai mindig elszántan törekedtek arra, hogy a vidéki elszigetelődés, amelyet a település földrajzi és gazdasági helyzete meghatározott, a lehető legkevésbé érződjön az iskolai oktatás színvonalán, és az itt tanuló diákok mindabban részesüljenek, amit gazdagabb vidékek felszereltebb és fejlettebb iskolái nyújthattak. Az iskolai tanítás körülményeinek javítása, a könyvtárak és különböző didaktikai gyűjtemények létrehozása már az első években fontos feladatot jelentettek, és a mindenkori igazgatók kivétel nélkül ennek a szellemében folytatták munkájukat.

A keresztúri múzeum szervezését az iskola múltjába ágyazódó, művelődési vágytól telített hagyomá-

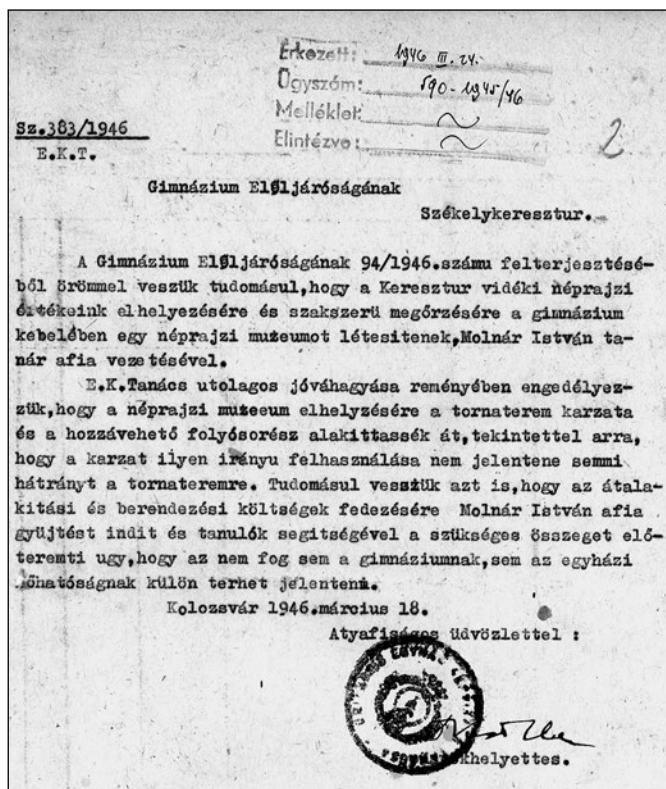
nyos közszellem indította útnak 1946-ban, közvetlenül a második világháború befejeződése után. Nagynevű elődök – Kriza János, Marosi Gergely, Orbán Balázs, Kozma Ferenc és mások szellemi hagyatéka táplálta a századelő két lelkes tanárának – Nagy Lajosnak és Szentmártoni Kálmánnak – a székely népelet tárgyi emlékeinek, értékeinek megőrzését célzó tevékenységét. Őket tekinthetjük a kezdetben didaktikai céllal egybegyűjtött, értékes tárgyak sokaságát felhalmozó szertárak anyagaiból 1946-ban iskolamúzeumot szervező dr. Molnár István tanítóelődeinek, és gyűjteményüket az 1951-ben városi rangra emelt múzeum gyökerének.

„A székelykeresztúri oktatás céljára, de ugyanakkor ezeknek a tárgyi emlékeknek a megbecsülésére való nevelés érdekében az 1900-as évek elejétől népművészeti-rajzszeretá, illetve történeti-filológiai szeretá gyűjteményt létesítettek. A múltból általuk megőrzött értékmentő hagyomány tevődött át a háborút átélte iskolai nemzedékre is, ösztönzés gyanánt, a vidéken veszendőbe indult népi kultúrkincseknek egy iskolamúzeum keretében való megmentésére” – írja dr. Molnár István 1971-ben, a múzeumalapítás 25. évfordulóján. (*Szemelvények negyedszázad történetéből*)

Nagy Lajos rajztanár 1903-ban nyert helyettes tanári kinevezést az unitárius gimnáziumba, és nyomban hozzáfogott a rajztanítás szakszerű megszervezéséhez és fejlesztéséhez. A rajzeszközök szeretárát évről évre gyarapította, kölcsönrajzszeretárat hozott létre, amelynek taneszközként funkcionáló darabjai között már megjelentek az első néprajzi tárgyak, elsősorban bokályok, cserépedények és fafaragások, amelyek gazdag motívumkincsét tanulmányozva, rajzórakon másolva sajátították el a tanítványok a székely díszítőművészet alapjait.

Nagy Lajos 1908-ban történt rendes tanárrá való kinevezése alkalmával székfoglaló beszédét A népművészeti emlékeink címmel tartotta. Feltett szándéka volt, hogy a rajzszeretár gyarapodó anyagából iskolai múzeumot szervezzon. Ösztönzésére a diákok lázas gyűjtőmunkát végeztek, és a kezdetben csak didaktikai célra gyűjtött tárgyak száma szaporodott, az állomány néprajzi és népművészeti jelleget öltött. A Gagy és Nyikó menti falvakból, de távolabbi vidékekről is – Háromszékről, a Partiumból, Szeben megyéből – a vakációról visszatérő diákok hozták a gyűjtött tárgyakat.

A kisdíák Molnár Istvánt a nagyapa, Sárosi József ravai tisztes 1922-ben íratta be a székelykeresztúri unitárius főgimnáziumba, hogy az itt eltöltött iskolai

A múzeum alapítólevele

évek alatt összegyűjtse mindazokat a szellemi és lelki értékeket, amelyeket később, felnőtt élete során gazdagon kamatoztatott.

Itt találkozott elsőként dr. Szolga Ferenc földrajz és természetrajz szakos tanárral, akinek szakszerűen kezelt és gazdag szertára mély benyomást tett az ifjú tanítványra. Bizonyára ennek hatására lett az 1929-es érettségit követően a kolozsvári egyetem földrajz-történelem szakos hallgatója, és ezzel magyarázható az is, hogy az általa alapított múzeumban mindig nagy hangsúlyt fektetett a természetrajzi állomány gazdagítására és a természetrajzi kiállítások szervezésére.

Figyelmét Nagy Lajos rajztanár irányította a néprajzra, de hatással volt rá Szentmártoni Kálmán történelemtanár, aki többek közt a vidék történetét kutatta és népmesét gyűjtött. Minden, amit ebben az iskolá-

Az unitárius gimnázium néprajzi szertára 1934-ben

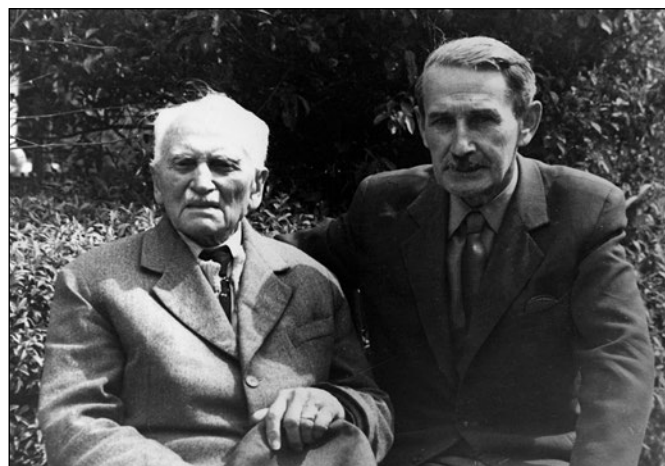
ban tanult, kiegészült a falun töltött vakációk gyakorlati tapasztalataival, és egyre inkább nyilvánvalóvá vált számára, hogy mindezt meg kell menteni, át kell örökíteni az eljövendő nemzedékeknek. A népelet, a múlt iránti érdeklődés és értékmentő elhivatottság a tanári pályára vezette.

1935-ben egykori iskolája szívesen fogadta a frissen végzett földrajz-történelem szakos tanárt. Szentmártoni Kálmán tanár boldogan hagyatékozta a méltó utódra a történelem-filológia katedrát, gondjaira bízta a szertárat, és elültette a fiatal, pályakezdő tanár lelkébe egy önálló, a gyűjteményeket egyesítő iskolai múzeum létrehozásának gondolatát.

Ennek megvalósításában Molnár István igazi szövetségesre talált a már idős Nagy Lajos rajztanár személyében. A háborúból hazatérő Molnár Istvánt 1945 elején e szavakkal fogadta Nagy Lajos: „Ugye, István, megcsináljuk a múzeumot?” Az iskola igazgatósága és előljárósága a múzeumszervezés tervét felterjesztette az akkori felettes hatósághoz, amely 1946. március 8-án kelt leiratában a javaslatot elfogadta, s annak megvalósítását a szervezést kezdeményező Molnár István tanár vezetésével és anyagi felelősségével engedélyezte.

A múzeum elhelyezési lehetőségének a felettes hatóságtól jóváhagyott terve készen állott, de megvalósításához jelentős pénzalapra volt szükség, de ennek biztosítása abban az időben – figyelembe véve a háború utáni évek rendkívüli gazdasági gondjait – a központi szervektől nem volt várható. Maradt tehát a belső, a tanulóifjúságra, és a külső, a lakosság erejére való támaszkodás lehetősége, egyszerűen: az iskolát létrehozott és azt a múltban fenntartott áldozatvállalás ősi forrásainak újra felfakasztása. És az ifjúság lelkesedése, alkotási vágya nyomán ezeknek a forrásoknak éltető vize ismét buzogni kezdett.

A tanulók választott képviselőkből osztályközi bizottságot szerveztek, amely nemcsak a gimnázium, hanem a tanítóképző és leánygimnázium osztályai-ban is irányította az adományozás megszervezését. „Az akkor kibocsátott gyűjtőívek – a pénzt és téglát adományozó tanulók aláírásaival – ma a múzeum történetének legmeghatóbb és legdrágább dokumentumai” – emlékszik dr. Molnár István 1971-ben. De bármennyire is nagy volt a lelkesedés, 342 300 lejnél (inflációs pénz 1946-ban) és 571 db téglánál erejük-ből többre nem futotta. Szükségessé vált más belső források megnyitása is. A tanulók megalapították az Éhségcsillapító Szövetkezetet, amelynek az árut a város néhány kereskedője haszon felszámítása nélkül adta. Megszervezték a tankönyvárúsítást, s az utána kapott jutalék, valamint a hagyományos iskolai házi estélyek jövedelme szintén a múzeum pénztári alapját gyarapította. Az ifjúság megindult a falu felé is. Kultúr csoportot alakítottak, s műsorukkal ellátogattak a Nyikó- és a Gagymente falvaiba. Kiszállásaikkal kettős célt értek el: belépődíjas előadásaik jövedelmével a múzeum pénzalapját, a műsort követő vasárnap délelőttönként tett látogatásaik alkalmával felkutatott néprajzi anyaggal pedig a múzeum gyűjteményeit gazdagították. Az így összegyűjtött pénz megközelítőleg fedezte a belső épületátalakítás anyagszükségletének az árát, de a munkadíjra és az egyszerű bútor-

Dr. Molnár István és Nagy Lajos rajztanár a múzeum udvarán 1971-ben

zat beszerzésére már nem futotta. A diákság ekkor is munkába lendült. A város vállalkozóinál, iparosainál kopogtattak, és az ajtók megnyittattak. A kitartó szervezőtevékenység nyomán 1946 szeptemberében a múzeumi célra szánt helyiségek (a tornaterem volt karzata és a hozzá vezető széles folyosó) átalakítása megtörtént, s az iskolai múzeum első néprajzi-népművészeti kiállítása megnyílhatott.

A megszakítatlan kutató- és gyűjtőmunka eredményeként a gyarapodó muzeális értékek további elhelyezésére a rendelkezésre álló tér szűknek bizonyult. A múzeum kezdett kinőni iskolai keretéből. Ezzel egy időben az 1948-as tanügyi reform nyomán a tanulók létszáma is rohamosan növekedett, s elhelyezésük az igazgatóságnak egyre nagyobb fejtörést okozott. Ez a két tényező az iskolai múzeumot is új helyzet elé állította, megfelelő, további fejlődését biztosító helyre kellett költöztetni. Ezért 1949 októberében az iskolai múzeumi hatóság az újonnan alakult keresztúri Népi Athenæumot kérte fel, hogy segítsen a múzeumnak a város főterén való elhelyezésében.

E határozattal a múzeum életének első, iskolai szakasza lezárult, megkezdődött a második, a városi múzeummá való fejlesztés szakasza.

A múzeum otthonául a főtéren kijelölt egykori üzlethelyiségben 1950-ben megnyílt az első kiállítás. 1951-ben az akkori művelődési felettes hatóságok költségvetési alappal látták el. 1953-tól a szomszédos, tá-

gas telken fekvő egykori úri kaszinó épületét is a múzeum céljaira ajánlották fel. Ezek után a kiutalt állami költségvetéssel, beruházási alappal és fizetéses alkalmazottakkal ellátott új intézményre új korszak köszöntött. Az elkövetkező két és fél évtizedben dr. Molnár István rendkívül megnyerő személyiségének köszönhetően, amellyel a kitűzött cél szolgálatában maga mellé tudta állítani egykori diákjait akár évtizedek múltán is, egy olyan értékmentő és értékközvetítő munka ment végbe az ő irányítása és kiváló szakmai felügyelete alatt, amely Székelykeresztúr és vidékének tájmúzeumává emelte az általa alapított intézményt.

A Molnár István Múzeum csodálatosan gazdag szabadterei néprajzi kiállítása, több mint százezer tárgy számláló régészeti, történelmi, néprajzi, természetrajzi, képzőművészeti gyűjteményei Székelykeresztúr és az egész Székelyföld büszkesége.

Hálát adunk Istennek, és a létrehozásáért fáradozó ember próbáló munkáját és kitartását örökre példaként tekintjük.

A múzeumunkat évente felkereső sok ezer látogató itt megtapasztalhatja, hogy intézményünk alapításának gyökerei mélyen összefonódnak a múzeumot kebléből kibocsátó, útjára indító unitárius gimnázium történetével, és az igaz úton megtartó, e szívós gyökerekből táplálkozó hit és remény erejével.

Csak bizni tudunk benne, hogy munkánkat ma is sikerül úgy végeznünk, ahogy azt az elődök tették.

Szabadság

Keresem a szabadságot a piros, fekete bársonycsikos székely ruhámban. Hosszasan nézem a fekete bársonycsikot, a szabad székely feltört földje emelkedik ki belőle. Az eleven, tiszta piros életet a maga lüktetésével. Felveszem a ruhát, és az vagyok, aki voltam. Tökéletesen rám illik. Nem szorít, nem vág, nem érzem másnak magam benne, mert az enyém. Nekem szóték, nekem varrták, nekem csipkézték. Én pedig büszkén viselem a feltört fekete föld bársonycsikját, a lüktető eleven piros mezőben. S mindez alatt ott van a fehér gyolcs, a tisztaság ott legalul. A szabadságban talán ez a legfontosabb: hogy mindenkor és mindvégig tiszta maradhass. Hogy ne szennyezze be gyolcsodat semmi és senki. Te magad sem. Fekete, piros és fehér. Élet és halál mezője alatt és mögött a patyolatfehér gyolcs húzódik meg. Tiszta lenni és az is maradni mindhalálig. A szabadságvágyó székely lány és fiatalasszony viselete ez. S viselni csak azt lehet kívül is, amit belül hordozol. Az eleven piros lüktető élet, melynek értelme és szépsége van, s mely sosem öncélú. Élet, mely perzsel, melegít, lángja köré gyűjt, világít, és egyszerre világosságot teremt, hogy megláss, megláttass. A fekete, mely megállít, lelassít, csendre int,

ha kell, átmos, megváltoztat, közelebb visz az emberhez, de az Istenhez is, a röghöz, hogy alázatra intsen. Eszedbe juttatja, hogy bármilyen magasra is lobbanjon lángod, bármekkora tüzet is hordhass kebledben, halandó vagy. Rög vagy, befogadó, termő föld, ha úgy akarod. Teremhetsz.

A lüktetésben, a tűzben is embernek maradni. Vall a fehér gyolcs, mi bugyolál, óv, betakar, befed, a szent, a mindig erőt adó, megtisztító, felemelő erejével.

Szabad vagyok a szóhoz, a gondolathoz, a tethöz, de sosem egyébhez. Szabad vagyok emelni azt, ki emelkedni vágyik. Szeretni, ki engedi, hogy szeressem. Szabad vagyok vallani az igazat. Itt és most szabad vagyok belevetni magam a nekem szánt frissen feltört ugarba. Szabad vagyok álmodni az ősök léleklenyomatán egy szebb holnapról. Szabad vagyok az őszinte imához, a dalhoz. Volt, van és lesz szabadság. Hiszem, ahogy végigsimítom kezem puha fekete bársonyán. Mert kikel a szabadság elhintett magja a megtaposott fekete földből is. Kikel a szabadság...

Viselem hát testemen, de leginkább lelkemen hordozom az ősök viseletét. Álmodom a feltört fekete föld álmát, az eleven piros lüktet bennem, a fehér gyolcsa vigasztal és megújít.

SZABÓ ADÉL JÚLIA

A négyszázadik

Január 13-án a vallásszabadságnapi ünnepi istentisztelet fénypontja volt az a mozzanat, amikor Márkus Barbarossa János hangszerkészítő és -restaurátor, sokoldalú (és élet)művész a templomi gyülekezet előtt az unitárius egyháznak ajándékozta 400. hegedűjét, illetve – hogy az egyház rendelkezzen egy vonósnégyesnyi hangszerrel – még két hangszert adományozott. A nemes adomány tevőjével a szerkesztő beszélgetett.

• Ön több mint négyszáz hangszert készített már el...

Eddig csak 404 vonóshangszert készítettem, mert egy ideje gondom van a kezemmel, műtötték, így egyelőre inkább restaurálok. A 400. hangszer meglehetősen fordulópontnak tekinthető: a világtörténelemben nagyon kevés olyanról tudok, hogy egy hangszerkészítő mester egyes-egyedül, mindenféle segítség nélkül eljut a négyszázas számig. De nem ennyi hangszert készítettem, mert ezenkívül még vagy 270-280 pengetős hangszer is kikerült a kezem alól, tehát közelíti a hétszázadik.

• Hány év alatt készült el az a szédületes számú hangszer?

Nem olyan sok, össze-vissza 47 év, körülbelül.

• Merre található ez a rengeteg hangszer?

Már én sem, és a legtöbb hangszerkészítő sem tudja, mert nem is feladata tudni, hogy az általa készített hangszerek hol vannak a földkerekségen. Ahogy az olasz mondja: gli instrumenti girano, azaz a hangszerek forognak, mennek körbe-karikába. Én sem tudom, hol vannak a hangszereim. Az a néhány, amit félretettem, az megmaradt: félretettem 12 darabot a három gyermekemnek. Emellett azt mondtam, mi lenne, hogy ha a kerek négyszázadiknak tudnám a biztos helyét. Így született meg bennem az ötlet, hogy ezt egy általam biztosnak vélt helyre tegyük le. Aztán miközben ültünk itt Rácz Norbert Zsolt belvárosi lelkésszel, kipattant belőlem, hogy

ha már az egyháznak van egy nagyon jó csellója (szerk. megj.: a 2009-ben átadott Brassai-cselló, amelyet Márkus Barbarossa János restaurált), kap most egy hegedűt, hogyan lehetne beszerezni melléje még két hangszert, így rendelkezhetne az egyház egy kvartettnyi hangszerrel. Így esett, hogy azt mondtam, csináljak melléjük még egy hegedűt és egy brácsát, így nem kell gondolkodni azon, hogy honnan és miként lehetne hozzájutni a vonósnégyeshez szükséges két hangszerhez.

• Készített még kvartetteket?

Összesen négy teljes kvartettet. Ebből kettő már nem létezik, mert a tulajdonos, aki rendelte őket, meghalt, így szétszéledtek a hangszerek. Kettő még létezik. Úgy gondoltam, ezek mellé legyen még egy harmadik. Ez a számadásom, mert azért az is számít, hogy tudjak valamit...

Tudom, körülbelül hány hangszerem van Amerikában, hány hangszerem létezik Tajvanon, Ausztráliában, Európában, szerte-szét szóródva, de mindezekből a legbizto(nságo)sabbnak tűnik az,

ami egyházi tulajdonban van, mert ezeket nem lehet eladni.

• Hogyan, miért választotta ki ön az unitárius egyházat mint adománya kedvezményezettjét? Hogyan került kapcsolatba a felekezettel?

Mindig is közelebb álltam az unitáriusokhoz, mint más felekezetekhez, ez tény. Reformátusnak születtem, 1985 óta nem tartozom semmilyen vallásközösséghez. Hivatalosan léptem ki mindenféle egyházi keretből, a bécsi kormány oklevelével is rendelkezem ezt igazolandó. Az unitáriusokkal akkor kerültem szorosabb kapcsolatba, amikor megjelentek nálam az akkor még a Mócok útján található műhelyemben, és behozták azt a roncsot, amely Brassai Sámuel csellójaként ismert, s amelyen pár évig kellett dolgoznom, hogy ismét használható legyen.

Aztán szűknek bizonyult az ottani, 2009-ben költöztem át a jelenlegi helyiségbe, miután egyeztettünk az akkori belvárosi lelkésszel, Bálint Benczédi Ferencsel. Nem csupán ez az egyetlen pont, amikor kapcsolatba kerültem az unitáriusokkal. Rengeteg unitárius barátom van, kezdve Kovács Istvánnal, akit gyerekkora óta ismerlek.

Szeretem a toleráns vallásokat. Az európai, keresztény felekezetek közül az unitárius ilyen. Ezen kívül még egy vallás van, amelyet el tudok fogadni, a buddhizmusnak bizonyos változatát. Elhunyt volt feleségemmel évekig tanultunk például tibetológiát a bécsi egyetemen, tibeti szerzetesek laktak ná-

lam, van némi fogalmam így a buddhizmusról. Ezen túlmenően jó pár évig tanultam vallástörténetet is.

● **Honnan ered az ön sokoldalúsága, sokirányú érdeklődése a művészetek és a mesterségek, az ars iránt?**

Én már kicsigyerek-korom óta szinkronban tanultam zenét, képzőművészeteket. Mai napig is ezt teszem. Már kölyökkorom óta írok zenét, szöveget...

● **Visszatérve kicsit az unitárius vonatkozásokhoz: mit talált vonzónak a toleranciában, miért fontos ez az érték?**

Szemmel látható egyéb vallások képviselőinek az ilyen-olyan irányú türelmetlensége. Van némi belátásom ezekbe a dolgokba: kicsi gyermekként anyám, miután elvált apámtól, leadott nagynénémhez. Volt három református és három katolikus nagynéném, akik apácák voltak.

● **Interjúiban visszatérő elem az unalom kerülése. Ma már olyat is mondanak a kutatások, hogy tudatosan kellene hagynunk magunkat unatkozni. Mit gondol erről?**

Nekem még nem volt időm unatkozni. Mindig le kell foglalnom magam valamivel, és ezt igyekszem jól tenni. Ez belső késztetésem.

● **Tehát nem egy tudatosan kialakított életforma?**

Ez jön, mindig is jött magától.

● **A hangszerkészítésnek és -restaurálásnak mi a szerepe az unaloműzésben?**

A hangszerkészítést és -restaurálást külön kell választani, nem minden hangszerkészítő restaurátor, sőt: mondhatom, hogy 99%-uk nem az, legfeljebb javító, mert a javítás és a restaurálás is két teljesen különböző mesterség. Úgy, ahogyan a hangszerkészítés mesterségén belül is egészen különálló mű-

faj például a vonókészítés vagy a vonórestaurálás. Ezek mind független műfajok, aztán efölött az abszolút független műfaj, amelynek mesterei aztán a legkevesebben vannak a földön, az, hogy valaki szakértője is legyen a hangszereknek. Bőven elég, ha valaki például a vonóshangszerek vagy a vonók szakértője.

S hogy miként kerültem a hangszerekkel kapcsolatba? Először is intenzíven zenét tanultam, klasszikus zenével kezdtem, majd jött a rockkorszak a fiatalsággal, s aztán elkezdtem szerepelni. Tizenhárom évesen én már zenét írtam. Pont azért, mert aktívan zenéltem nagyszínpadokon, egyedül is, zenekarokban is, a televíziós és rádiós zenés műsorok állandó szereplője voltam, rájöttem, hogy szükség van a show-ra. Nem elégedtem meg azzal, hogy a gitárt, a lantot vigyem fel a színpadra. Nagyon szegényen beszereztem törött, roncsolt hangszereket, s azokat elkezdtem javíttatni. Nyilván eljártam emberekhez, akik foglalkoztak hangszerjavítással, így bővült a hangszertáram, így lettem zenebohóc: már 8-10 hangszerrel léptem fel egyetlen előadáson belül. Ezek nagyjából mind pengetős hangszerek voltak.

● **Tehát az előadó-művészet felől is a hangszerekhez vezetett az út?**

Igen. A közönség is nagyon élvezte, hogy nemcsak a szövegek változtak ilyen-olyan irányba, hanem a látvány is.

● **Előadóművészi korszaka a kommunizmus alatt bontakozott ki. Hogyan emlékszik vissza arra a rendszerre?**

Nem volt könnyű, de én az akkori eszemmel nagyon viccesen fogtam fel, mégha néha fájtak is dolgok. De ma sem értem, akkor sem értettem azokat az embereket, akik nyöszörögnek, ezt hibáztatják, azt hibáztatják. Mindig a rendszert hibáztatták azok, akik nem

mertek nekifutni valaminek, mert nem lehet, nem szabad. Én soha nem kérdeztem meg senkitől, hogy szabad-e, csak csináltam. És bejött, addig, ameddig.

Azóta sem kérdezem meg, mit szabad. Nyilván tudom, hogy mit szabad egy restaurálásban, mi az, ami nem ildomos szövegírásban, bár ez utóbbit árnyalnám, mert nem kell mindig egyetérteni ezzel.

● **Hogyan talált mestereire? Kik voltak ők?**

A 20. század utolsó felében nagyjából mindenki találok, aki számított a földön, s igyekeztem mindenkitől tanulni is. Pár ezren vannak, akik foglalkoznak hangszerjavítással, de ebből van olyan száz, aki jó, aztán van körülbelül tizenöt, aki nagyon jó.

● **Mesélne az inas évekről?**

Az inaskodás nagyon különleges dolog, csak nagy mesterek mellett tettem. Hogy kiktől tanultam a kezdetek kezdetén, az nagyon furcsa történet. Itt, Romániában, a mai eszemmel megítélve, mesterrel csak nagyon kevésszer találkoztam. Ezek közül elsősorban egy brassói szász emberre gondolok, akiről jóval később tudtam meg, hogy kicsoda. Friedrich Kleverkaus már nagyon idős volt, amikor megismertem. Tőle sok mindent ellestem. Akiket mestereknek vélték még, a régi hangszerkészítők közül egyiket sem tekintem a mai eszemmel mesternek, mindamellett, hogy egészen jó hangszereket is csináltak.

Mai eszemmel mesternek tekintek egy sepsiszentgyörgyi nagybőgőst, Buta Józsefet, aki egyébként régi származású, analfabéta ember, akitől olyasmiket tanultam, amivel aztán később elképesztettem a világ legnagyobb nevezett mestereit. Megoldásait maga találta ki, autodidakta módon. Én ezen az úton indultam el. Az ember rengeteg mindent tanulhat, de ki is kell találja a módszert, hogy ne váljon

sablonossá, unalmassá, rutin-munkává a megoldása. Nagy szerencsém volt inaskodni Prágában – furcsamód Pesten soha: egy ember lett volna, akitől tanulhattam volna valamit, de ő nem fogadott el senkit tanítványaként –, aztán egyik mester küldött a másikhoz. Én abban az ősi módszerben nőttem fel és tanultam, amely a vándorinaskodás. Nem szakiskolában képeztem magam.

• Mivel foglalkozik az osztrák fővárosban?

Bécsben a világ legrégebbi aukciósházának, a Dorotheumnak vagyok a szakértője zenei téren. Az intézménynek van vagy 860 képviselete a földön. Vannak nagyobb központjaink, ahová időről időre el kell mennem (München, Düsseldorf, Brüsszel, London, Milánó, Róma, Klagenfurt, Graz, Linz), ahol vannak esetenként fogadóóráim.

• Van-e, akinek átadhatja a mesterséget? Ki dolgozik még a műhelyében?

Ketten dolgoztunk az inasommal, aki éppen most költözik el az országból. Így gyakorlatilag egyetlen munkaerőként fogok dolgozni a műhelyben. Amikor még a Mócok útján székelt a műhely, 8-9 inas is bejárt hozzám, akik aztán szép lassan eltűntek, mert rájöttek, ez a mesterség nem hoz gyors meggazdagodást, illetve hogy ugyan szép és jó a hangszerkészítés, de a műhelyemben dolgozni is kell. Azt is megéltem esetükben, hogy a gyakori ingázásaim miatt ők nem tudtak úgy haladni. De nem mondhatom le az utazásaimat, mert nem abból élek, amit itt keresek, és én ingyen oktatok. Vannak tanítványaim a világ minden táján, akik a mai napig megkeresnek, ha valami furcsasággal szembeesülnek munkájuk során.

• Mit kedvel a munkájában leginkább?

A munkám abból a szempontból is izgalmas, hogy találkozom a világ legkomolyabb zenészeivel, akik fel szoktak keresni. Erre kevésbé kerül sor Kolozsváron, mivel itt nincs alkalmuk túl gyakran előfordulni. Bécsben viszont akár naponta is megfordulnak. Ha tanácsra, véleményre van szükségük, akkor nekik nyilván közelebb esik Bécs. De néha arra is megkérnek, hogy ugorjak át Párizsba, Londonba, mert valami komoly megbeszélnivaló van.

• Ezek szerint a szakma miatt utazik a legtöbbet.

Igen. De ugyanígy rangos irodalmi rendezvényekre is hivatalos vagyok Nicaraguától, Mexikótól Marokkóig, Törökországig.

• Elég sok nyelvet kell ismernie...

Amit állandóan, napi szinten kell beszélnem, az hat nyelv (magyar, román, német, francia, angol, olasz), de beszélek még pár nyelvet, értek még többet. Sajnos a spanyolt, görögöt elfelejtettem, pedig gyermekkoromban görögök között nőttem fel Nagyváradon.

• Mitől mester a mester?

Egy bizonyos fokig bárkit meg lehet tanítani bármire. Erre valók az

iskolák, egyetemek, de ahhoz, hogy valaki túllépjen ezen a bizonyos fokon, már – s ez minden mesterségre érvényes, főleg a művészetiekre – adott kell legyen az önképző készség. Nem hivatkozunk arra, hogy ezt nem tanították meg, hanem elindulunk és megtanuljuk, kikeressük a forrásokat, nem arra hivatkozunk, hogy valami titok. Elolvassuk a fellelhető szakirodalmat, nemcsak azt, ami ma megjelenik, hanem azt is, ami háromszáz évvel ezelőtt jelent meg. Megtanuljuk a gótikus betűket olvasni, értjük a fogalmakat, értünk latinul, hozza az egyiket a másik után.

• Ön tehát mester?

Mások annak neveznek, én nem tartom magam annak. A mai napig tanulok, nem feltétlenül a papír igazolja az embert. Amikor nem a külvilág aggatja az emberre a jelzőket, hanem a szűk értelemben vett szakma, az már teljesen mást jelent. A szűk értelemben vett szakma ragasztja rá az emberre azt is, hogy szakértő. Nincs szakértői képzés sehol. A művészettörténész például elméletileg művészettörténész, de nem szakértő.

Szakértővé csak akkor válik, amikor a szakma is azt mondja.

• Sok legenda, anekdota kering önről, például: olyan hangszert készített korabeli anyagokból, hogy a szakmabeliek sem veték észre, hogy mai munka.

Eléggé vicces példákat tudok magam is felsorolni. Volt olyan, hogy valaki felkért arra, készítsek egy pontos másolatot a hangszeréről. 1985-ben a La Fenice, a milánói operaház koncertmestere is ezt tette, mert nem akarta a maga értékes hangszert nyúzni a próbákon. Haláláig használta is a másolatot, amelyet aztán én visszavásároltam

az özvegyétől, mint emléktárgyat. A másolatban benne van a címke, nem hamisítványként készült.

Ilyet egyébként soha, de soha nem készítettem, de az megint más, hogy az általam készített hangszereket elég sokan megváltottatták: egyszer a Sotheby's aukciósház egy katalógusában láttam a saját hangszeremet, alatta egy klasszikus hangszerkészítő nevével. Felhívtam egy szakértő kollégámat, elmeséltem neki, hogy mi a helyzet. Elkezdett kacagni, azt mondta, ő sejtett valamit, de a hangszer mellett két nemzetközileg elismert szakértő hitelesítési okirata áll, ilyenkor már késő bármit is tenni. Az ilyen esetben beszélhetünk hamisítványról. Más típusú hamisítványok is vannak: Dél-Koreából, Tajvanról, Kínából is megkerestek, hogy írjak a hangszerekre származási igazolást, mert a hangszeren az én nevem áll. Ezeket a hangszereket nem én készítettem, de az én nevem alatt futnak.

Itt térek vissza a 400. hangszereimre, amely semmilyen szempont szerint nem hamisítvány, ezért valamikor mértékegység,

mérce is lehet, ha kell. Mindent tudnak hamisítani. Benedek Dezső antropológus-nyelvész barátom találhatta ki azt a mondást, miszerint minden, ami nem kínai, az hamisítvány.

A restaurálás más történet. Például most éppen egy olyan restauráló hegedűn dolgozom, amelynek nincs meg a háta. Ilyen esetekben a hiányzó részt egy muzeális értékű fából pótlom, lehetőleg úgy, hogy azt senki ne ismerje fel. De megakadályozandó, hogy ne adj Isten, valaki majd ezt eredetinek véli, vaspecsétemmel jelzem a hangszer belsejében a pótlást. A „protézis” korabeli faanyagból készült, a lakkréteget is igyekszem úgy megoldani, hogy laikus szemek ne észleljék a régi és az új közötti különbséget. A tulajdonos nyilván megkapja a felvilágosítást a pótlásokról.

• Honnan lehet megfelelő anyagokat beszerezni?

Lehet szerezni. Amikor végigbarangoltam Európa idős, nagy mestereit, a legtöbbjük ajándékozott anyagokat, szerszámokat. Én is ajándékoztam tovább anyagot,

eszközt. A velencei mesteremtől kaptam például háromszáz éves anyagokat. A milánói mesteremtől 2-300 éves helybeli anyagokat kaptam. Ha meghal egy mester, hagyatékából a faanyagokat átveszik a hozzá közel álló restaurátorok, tanítványok.

• Gondolom, sok tévhit kering még a köztudatban az ön szakmája területéről.

Egy nagyon nagy tévhit van: hogy mindenféle titkok rejlenének a nagy mesterek munkájának hátterében. Például Stradivari lakkjai... Nincs titok, varázslat. Csak tanulni kell. Én annak idején, az internet kora előtt nagy anyagi áldozatokkal jutottam hozzá különféle antikváriumokból a szakkönyvekhez. Ezeket el kell olvasni, a recepteket meg kell érteni, odáig menően, hogy az embernek tudnia kell, melyik város közelében állították azt össze, tudni kell értelmezni például, hogy az öt uncia vagy a négy col Cremonában vagy Veronában, illetve Kolozsváron vagy Szebenben mit jelentett. Ezeket meg kell tanulni, ezek a nagy titkok.

Énekvezér-továbbképző Recsenyédén

Székely Kinga Réka hitéleti és misziói előadó-tanácsos lelkész kezdeményezésére január 16–17-én egyetemes unitárius énekvezér-továbbképző zajlott Recsenyédén. Bár a tavaly nem sikerült megszervezni ezt a találkozót, idén 29 énekvezér vett részt. 16-án délidőben érkeztünk. Összegyűltünk a gyülekezeti teremben Székely Kinga Réka lelkész áhítatára, ezt követte Bálint Benczédi Ferenc püspök gyönyörű köszöntője, amelyben kihangsúlyozta a továbbképző fontosságát, egyben megköszönve minden énekvezér munkáját. A közös ebédet követően megismerhettük két tanárnőnket, akikkel kellemes délutánt tölthettünk. Két csoportra

váltunk, az egyik csoport Szász Mónika zongora szakos tanárnővel hangszeren próbálgatta a régi egyházi énekek, zsoltárok kottáit lejátszani, mivel ezek kevésbé ismertek az énekvezér és a gyülekezet számára. Eközben a másik csoport Déry Erika énektanárnővel próbálta életre kelteni egyszerű énekléssel a zsoltárokat. Utána tanárt cseréltek a csoportok. Oly csodás volt tanulni új dallamokat, főleg annyi énekvezéri hangot kórusban hallani! Másnap a falu templomában meghallgattuk a helyi lelkész, Nagy Adél áhítatát, mi pedig betölthettük hangszer-, valamint énekhanggal a kis gyülekezet templomát.

Márk Attila árkosi énekvezér könyvbemutatóját hallgattuk meg az 1916-os román betörés következményeiről egyházi kultúránkra.

Ezt követte egy közös beszélgetés Székely Kinga Réka lelkész moderálásával az énekvezéri szolgálattal kapcsolatos problémákról, illetve javaslatok hangzattal el az énekvezér-továbbképző jövőjét illetően. Ez a kötetlen beszélgetés hasznos volt mindannyiunknak, mivel ez az egyetlen alkalom, ahol mint kollégák tanulhatunk egymástól, megoszthatjuk tapasztalatainkat. Ebéd után azzal a reménnyel váltunk el, hogy Isten segedelmével jövőben újra találkozunk.

Feltöltődve, új ismeretekkel gazdagodva térhettünk haza, hogy folytassuk egyház- és Isten-szolgálatunkat. Köszönjük a szervezők munkáját, akik áldozatot hoznak az ilyen találkozásokért. Isten áldása legyen életükön!

CSEGEZI ILDIKÓ

Segíteni közadakozással

TÖRÖK ALBERT

A tavaly ősszel leégett bethlenszentmiklósi torony felújítását a székelyudvarhelyi unitárius gyülekezetek tombolával kívánták segíteni. Ekkoriban keresett meg Török Albert festő, hogy tombolára felajánlott három festményével szeretne ő is hozzájárulni az újjáépítési munkálatokhoz. Az egyházközség elnöksége örömmel fogadta az ajánlatát, sőt felkértük a művészt egy kiállításra a Vallásszabadság imateremben. Az adventi időszakban megnyílt festménykiállításán elhangzott beszédét alább adjuk közre. Az ökumenikus imahéten, január 19-én az adományozók között kisorsoltuk az alkotó festményeit. Több mint ötezer lejt sikerült így összegyűjteniük a hittársak jóvoltából. Mindannyiunk számára jó példát szolgáltatott a festő, miként lehet összefogni és tenni a szórványban élő magyarság megsegítéséért.

SIMÓ SÁNDOR

Isten áldja! Kedves Jelenlévők!

Először is köszönöm a Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközségnek, személyesen az esperes úrnak, hogy én is hozzájárulhatok a tombolára ajánlott három festményemmel ahhoz a jótékonyági gyűjtéshez, amely a bethlenszentmiklósi unitárius templom helyreállítására hivatott.

Az erdélyi szórványmagyarság egy szimbóluma sérült meg ez év október 2-án a tűzvészben. A történetek előtt éppen két héttel kerestük fel feleségemmel ezt az építészeti remekművet, útban hazulról haza, Udvarhelyről szülőfalumba, az aranyosszéki Harasztosra.

Az emlékiró Bethlen Miklós Kis-Küküllőre néző kastélyánál nem volt szerencsénk. Még megközelíteni sem engedte az idegen tulajdonos szigorú vagyonőre. Aztán elindultunk a falu legmagasabb pontja felé, az unitáriusok templomához. Kecses, tornácos torony, szép arányú, zsindelyes toronysisak és a templomot körülölelő falu őszi hangulatú képe fogadott. Körbejártuk az istenházát, és a temető felé sétáltunk, hogy faggatóra fogjuk a régi köveket is. A másik irányból egy magunk korabeli nő jött velünk szembe. Megszólitottuk egymást. [...] előjött, hogy valamikor az 1970-es évek derekán mindketten Közép-Erdély apró falvainak, szórványainak iskolájába, a negyenyedi Bethlen-kollégiumba jártunk, s mindketten Aranyos vidékiek vagyunk. A jó hangulatú emlékezések után címeiket cseréltünk, hogy egymást értesíthessük megeseit dolgainkról. Nem gondolhattam, hogy a fölének magasodó torony tragédiája hoz össze újra minket.

Az előbb már el is árultam, hogy én is a szórvány szülőtte vagyok, és ezért a kiállításom címe *Életjelentés a szórványból*. Igaz, a képeimhez a bel-székelyföldi táj és az itteni falvak adták, adják a témát, de a kedves emlékeim mindig odavalósiak.

Kedves Feleim! 2004. december 5-én, a rossz emlékü magyarországi szavazás napján a következőt jegyeztem le naplómba a gyászjelentések mintájára:

Életjelentés

Megtört szívvel, de bizakodva, Magyarország népének akaratában megnyugodva tudatjuk mindazokkal, akik ismerik, hogy a szerető gyermek, rokon, szomszéd és jó bajtárs,

A határon túli magyarság

kisebbségi létének 85. évében, hosszas, de türelemmel viselt megaláztatások után is él, és reménykedik egy jobb jövőben!

Az erőtlenebbek, elnyomottak oldaláról jogosan érezhettük testvéri szeretetünk viszonzatlanságát. De vajon mi, a tömbben élők megvizsgáltuk-e lelkiismeretünket saját szórványunk tekintetében? A Székelyföld vagy a Partium határain kívül is van erdélyi magyarság! Hargita és Kovászna Megye Tanácsa szórványprogramjával megtette az első lépéseket. De mi, személyek, a magunk részéről tettünk-e valamit is? És itt van a jó példa, hogy igen! Meghalljuk szavukat, és ha kell, összefogunk értük. És most, mielőtt valaki csupán anyagiakra gondolna, meg kell jegyeznem: azt várják el tőlünk elsősorban, hogy legyen, akire felnézzenek, legyen egy erős Székelyföld. S néha keressük is fel őket. Ha már voltunk az Alpokban, menjünk el a Székelyköre is, Párizs után Dévára, Tordára vagy Egyedre, a román tengerpart mellett vagy helyett a szilágysági Tasnádra, Bagosra, a cegei tóhoz, és keressük tudatosan az ottani magyarok vendégszeretét! Ezzel máris sokat tettünk!

Ilyen alkalomkor, mint ez a mostani is, illene bemutatkozni. Tömören magamról annyit mondhatok, hogy az ilyen embernek, amilyen én is vagyok, több szülőföldje van, s nekem ezek mindegyike erősen a szívemhez nőtt. Az aranyosszéki Harasztos a gyermekkor miatt. Nagyenyed kollégiumával önazonosságot adott, Székelyudvarhely családot és munkahelyet.

De hadd szóljak néhány szót arról a vidékről is, ahol megszülettem, amely a mezőszéki tájnak a folytatása. Északon és keleten az Aranyos széles lapályával, délebbre árvalányhajjal borított, suvadásos dombokkal, nyugaton erdőkkel és a Székelykő gerincével lezárva.

Ugye, sokunknak idegenül hangzik Aranyosszéki neve? Igen, van egy elfeledett székely szék, a hetedik. Alig 15 falu alkotja, és a térképen Torda környékén, az Aranyos és a Maros találkozásánál kell keresni. Lakói összességében már csak ötödrészen magyarok. Az első tatárjárás után kapták ezt a földet a kézdi székelyek a magyar királyoktól 1289-ben, hősiességük elismeréséül. Az elmúlt 700 évben sokszor bizonyították,

hogy érdemesek a királyi kegyre. Ott harcoltak Báthori István oldalán Kerelőszentpálnál, a Habsburg-párti Bekes Gáspár ellen. A Rákóczi-szabadságharc idején tántoríthatatlan kurucok voltak. Végigküzdötték az 1848–49-es szabadságharc majd minden csatáját, miközben az otthon maradottak, gyermekek és nők lettek áldozatai a román vérengzéseknek.

nek: Székelykocsárdon, Felvincen, Gerendkeresztúron, Nagylakon, Harasztoson.

És azt már jól tudjuk, hogy e vidék a vallásszabadság földje és az unitarizmus bölcsője is.

És a Tordai-hasadék keletkezése óta Szent László királyunk kővé változó aranyait innen szórja és szórja a minket folyton üldözőkre.

A bethlenszentmiklósi templom tornyáért hirdetett egyetemes egyházi gyűjtés összegzése

Egyházunk főhatósága, a Püspöki Hivatal 71/2019. (október 3.) számú irata révén célirányos egyetemes gyűjtést hirdetett az október másodikán tűz martalékká vált bethlenszentmiklósi A kategóriás műemlék templom tornyában keletkezett tűzkárok enyhítéséhez való hozzájárulás céljából. E mostani összesítés révén egyházunk főhatósága köszönetét fejezi ki mindazoknak az egyházközségeknek, civil szervezeteknek és magánszemélyeknek, akik a bajba került testvéreink megsegítésére siettek.

Unitárius egyházközségektől:

Kolozs-Tordai Unitárius Egyházkör: Alsófelsőszentmihály: 800 lej, Aranyosrákos: 800 lej, Csegez: 100 lej, Déva: 765 lej, Kolozs: 300 lej, Kolozsvár-Belváros: 3500 lej, Kolozsvár-Irisz: 1420 lej, Kolozsvár-Monostor: 1000 lej, Komjátszeg: 100 lej, Kövend: 681 lej, Magyarzovát: 800 lej, Mészke: 300 lej, Nagyenyed: 1730 lej, Nagyvárad: 500 lej, Sinfalva: 1100 lej, Szind: 150 lej, Torda: 4000 lej, Tordatúr: 380 lej, Várfalva: 1000 lej. Összesen: 19 426 lej.

Marosi Unitárius Egyházkör: Bözöd: 920 lej, Csókfalva: 400 lej, Ikland-Nagyernye: 360 lej, Jobbágyfalva-Nyárádszereda: 1500 lej, Magyarzsákod: 500 lej, Marosvásárhely-Bolyai tér: 6530 lej, Marosvásárhely-Kövesdomb: 5080 lej, Nyárádszentlászló: 100 lej, Nyárádszentmárton-Csíkfalva: 3650 lej, Rava: 500 lej, Szabéd: 1400 lej, Székelykál: 650 lej, Szentgerice: 2105 lej, Szováta: 1270 lej, Vadad: 870 lej. Összesen: 25 835 lej.

Küküllői Unitárius Egyházkör: Ádámos: 1700 lej, Désfalva: 1520 lej, Dicsőszentmárton: 5000 lej, Fehéregyháza: 1000 lej, Harangláb: 750 lej, Küküllődombó: 9000 lej, Küküllővár: 270 lej, Magyarzsákod: 4500 lej, Medgyes: 2230 lej, Nagyszeben: 500 lej, Pipe-Szásznádas: 500 lej, Segesvár: 1100 lej, Szőkefalva: 1040 lej. Összesen: 29 110 lej.

Székelykeresztúri Unitárius Egyházkör: Alsóboldogfalva: 300 lej, Bencéd: 2200 lej, Csehétfalva: 1000 lej, Csekefalva: 290 lej, Énlaka: 1810 lej, Fiafalva: 500 lej, Kadács: 510 lej, Kobátfalva: 4000 lej, Korond: 1900 lej, Nagy- és Kiskadács: 510 lej, Siménfalva: 500 lej, Székelykeresztúr: 2130 lej, Székelyszentmihály: 3000

lej, Tarcsafalva: 1500 lej, Tordátfalva: 500 lej, Újszékely: 455 lej. Összesen: 21 105 lej.

Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör: Abásfalva: 150 lej, Csíkszereda: 2000 lej, Gyergyószentmiklós: 515 lej, Homoródjánosfalva-Daróc: 200 lej, Homoródkarácsonyfalva: 2500 lej, Homoródkeményfalva: 150 lej, Homoródszentmárton: 500 lej, Homoródszentpál: 500 lej, Homoródújfalva: 626 lej, Kénos: 110 lej, Recsenyéd: 500 lej, Székelyderzs: 1000 lej, Székelyudvarhely 1.: 5000 lej, Székelyudvarhely 2.: 3000 lej, Szentegyháza: 1625 lej, Városhalva: 300 lej. Összesen: 18 676 lej.

Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör: Alsórákos: 350 lej, Árkos: 500 lej, Barót: 400 lej, Bölön: 5450 lej, Brassó: 4605 lej, Bukarest: 100 lej, Datk: 550 lej, Felsőrákos: 200 lej, Fogaras: 100 lej, Kálnok: 500 lej, Kőhalom-Homoród: 500 lej, Kőkös: 200 lej, Nagyajta: 1000 lej, Olthévíz: 1000 lej, Sepsikőröspatak: 300 lej, Sepsiszentgyörgy: 2500 lej, Sepsiszentkirály: 200 lej, Szentivánlaborfalva: 550 lej, Ürmös: 400 lej, Vargyas: 6345. Összesen: 25 750 lej.

Magyarországi Egyházkerület: Budapesti Unitárius Egyházközség: 219 000 Ft, Bartók Béla Unitárius Egyházközség (Budapest): 20 000 Ft, Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség: 126 500 Ft, Kocsordi Unitárius Egyházközség: 25 000 Ft, Dél-Dunántúli Unitárius Szórványegyházközség: 20 000 Ft, Debreceni Unitárius Egyházközség: 25 000 Ft, Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség: 10 000 Ft, Észak-Magyarországi Unitárius Szórványegyházközség (Miskolc): 20 000 Ft, Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség: 10 000 Ft, Észak-Dunántúli Unitárius Szórványegyházközség (Győr): 20 000 Ft. Összesen: 495 500 Ft.

Más szervezetektől: Unitárius-Univerzalista Testvéregyházközségi Tanács: 426 lej, Marosludasi Református Egyházközség: 3600 lej, Marosvásárhelyi Magyar Nyugdíjasok Klubja: 1000 lej, Magyarpéterfalvi Református Egyházközség: 450 lej, Interdax Kft.: 2000 lej. Összesen: 7476 lej.

Magánszemélyektől: 6245 lej.

Külön a Bethlenszentmiklósi Unitárius Egyházközség pénztárához és bankszámlájára: 27 285 lej.

Mindösszesen e célra 180 908 lej és 495 500 Ft gyűlt.

Köszönjük a nemes adományokat!

A Főhatósági Hivatal nevében

BÁLINT BENCZÉDI FERENC püspök

Letörölni a port egy százéves kincsről – II.

LÁSZLÓ BERNADETT

Ferenczy Géza (1866–1953)

Minden kezdet nehéz. Nem volt ez másként az Unitárius Irodalmi Társaság (U. I. T.) megalakulásánál sem. A kezdeti nehézségek egyik okát az akkori „sorsfordulás” okozta, hiszen minden felborult: rend, ország, hatalom. Bár 1918-ban az ötlet megszületett, a megalakulás már nem ment olyan könnyen, mivel nem lehetett gyűléseket, megbeszéléseket tartani, mert négy ember összejövetelét már tömegcsoporthoz tartozónak minősítették és szigorúan büntették. Arról nem is beszélve, hogy 1919-ben folyóirataink éppen szüneteltek. Így a már kialakulóban lévő társaság néhány igen lelkes tagja a gondolatközlés legegyszerűbb formájához folyamodott. Gépírással füzeteket írtak, s abban adták ki azokat a dolgozataikat, amelyek hivatalos lapjaink hasábjain nem jelenhettek meg. Sütő Nagy László a társaság történetéről írt cikkében (*Keresztény Magvető* 1936, 1. sz.) mindezek mellett beszámol arról is, hogy a társaság alapját és további létezését az anyagi helyzete is meghatározta: *„akadt tehát egy nagylelkű, önzetlen férfi, aki hajlandó az irodalmi társaság anyagi ügyeinek fedezetét vállalni s erre a célra nagyobb alapítványt is tesz: dr. Ferenczy Géza, akkor még háromszéki körüli felügyelő gondnok, minden unitárius ügy közismert első és legáldozatosabb segítőtje ... legfőbb támogatója lett a társaság ügyét hordozóknak, eldöntötte sorsát. S nemcsak eldöntötte, de minden időkre biztosította. Olyan tett volt ez, ami minden időkre kiterjeszti a maga sugarait, fényesen csillog s társaságunk ennek köszönheti jelenjét, múltját és még jövőjét is sokáig. És emellett olyan ügybuzgó, tevékeny embert nyert az unitárius irodalom dr. Ferenczy Gézában, akinek szíve, lelke, egész tettereje – és pénztárcája – mindenkor teljes egészében rendelkezésére áll azóta is a társaságnak. Dr. Ferenczy Géza ezzel az alapítványával legelső és legnagyobb alapítója, legfőbb védője és jótéteménye, leghűségesebb munkása lett az Unitárius Irodalmi Társaságnak.”* Vajon mindez túlzás lenne Sütő Nagy László részéről, az elfoglaltság beszélt belőle? Én az olvasóra bízom, döntse el ezt ki-ki maga.

Az 1920-as *Unitárius Közlöny*ben Ferenczy Géza az U. I. T. megalakulásának sürgősségéről és szükségességéről így nyilatkozott: *„minden pillanat, mely működését késlelteti, egyenesen vesztesége vallásunknak... Azaz tehát tisztában kell lennünk, hogy az U. I. T. megalapozása nem egy, a magasabb igényt kielégítő pénzügyi kérdés csupán, hanem a hiteket nyújtó, s annak eredményes működését biztosító halaszthatatlan teendő.”*

De ki is volt Ferenczy Géza? Feltett kérdésünkre részletes választ Kisgyörgy Zoltántól (geológus, geo-

lógiai és helytörténeti szakíró, valamint újságíró) kaphatunk, aki e a folyóirat 2016/8. számában adatgazdag, tartalmas cikkben közölte az erdővidéki jótéteményes életét és munkásságát születése 150. évfordulója alkalmából.

A fent említett cikk alapján tehát tudjuk, hogy Ferenczy Géza Felsőrákoson született 1866-ban. Iskoláit a székelykeresztúri gimnáziumban és a Kolozsvári Unitárius Főgimnáziumban végezte. A kincses városban kereskedelmi akadémiát végzett. Ezt követően ügyvédi vizsgát tett Marosvásárhelyen, majd szülőfalujához közel, Nagyajtán nyitott ügyvédi irodát. Itt kötött házasságot Kardos Mariskával (1876–1899), aki a családi hagyomány szerint szülés közben halt meg.

Ferenczy Géza sokoldalúságát igazolja, hogy képviselő, az igazságügyi bizottság előadója volt a magyar parlamentben. 1920 után a Magyar Párt elnöki tanácsának volt a tagja, és 18 éven át az unitárius egyház főgondnoka (1920–1938). A Baróton megjelenő *Erdővidék* című lap főszerkesztője (1903–1906). Jogi, társadalmi, egyházi és tudományos témájú tanulmányokat írt. A *Keresztény Magvető* szerkesztője (1924–1928), tagja volt az Unitárius Egyház Főtanácsának, elnöke a nagyajtai Függetlenségi Pártnak, a nagyajtai Úri Kaszinónak és olvasóegyletnek, jogtanácsosa az erdővidéki, bölöni takarékpénztáraknak.

Mindezek mellett a középajtai Kakas-pataokban szénbányát nyitott, ezáltal munkahelyet biztosított a környéken élő aktív férfiaknak. A második világháborút követő évek neki sem kedveztek, hiszen osztályellenességnek nyilvánították, kuláklisrá került, házát az állam lefoglalta, nyugdíjat nem kapott. Unokaöccse, Lőrinczi László (1898–1981) ürmösi unitárius lelkész házában érte a halál 1953-ban.

Szomorúan kellett megállapítanom, hogy Kisgyörgy Zoltán cikkében találni a legterjedelmesebb bemutatást a jótéteményes életéről és munkásságáról. Feladatomban éreztem tehát bemutatni önöknek azt az embert, akit az U. I. T. keretében kifejtett tevékenysége, írásai révén megismerhetünk. Ferenczy nem csupán a kezdetekben tartotta fontosnak és nélkülözhetetlennek az U. I. T. anyagiakban való támogatását, hanem élete során mindvégig hozzájárult annak működéséhez. A társaság pályatételeihez, kiírásaihoz szükséges anyagiak legnagyobb részét ő adományozta. De ez az általa tett rengeteg adomány egyike csupán. Az 1931-es pályatétel a következőképpen szólt: *„Az Unitárius Irodalmi Társaság, dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok, irodalomtársasági elnök adományából, a következő pályázatokat tűzi ki: Megírandó János Zsigmond erdélyi fejedelem élet- és jellemrajza. Pályázati ha-*

táridő 1932. május 1. Pályadíj 12.000 lej. 3.500, azaz háromezeröttszáz lejt tűz ki unitárius vonatkozású történelmi elbeszélésre, versre vagy festményre. Pályázati határidő 1931 szeptember 1.”

Ezeknek a pályatételeknek köszönhetjük, hogy a két világháború között megjelenhetett János Zsigmond fejedelem életének és korának bemutatása, a Kolozsvári Unitárius Kollégium története, Ferencz József, Jakab Elek életrajza, és ezzel csak néhányat említettem meg azon közkinccsek közül, amely az U. I. T. pályázatainak köszönhetően jelentek meg.

Mint a társaság elnöke részt vett a társaság által szervezett vándorgyűléseken, amelyeket Erdély-szerre rendeztek meg igencsak nagy sikerrel. Ezeken a vándorgyűléseken folyt akkor a legerőteljesebb egyházépítő belmisszió, amely által az egyházközségek hitéletét, unitárius önazonosságát megerősítették. A vándorgyűlések előadásait rendszerint a templomban tartották, ahol a társaság tagjai mellett felléptek a helybeliek is. Ezeken az alkalmakon Ferenczy elnöként ismertette a társaság célját, működését. Borbély István kollégiumi tanár, irodalomtörténész Ferenczynek a homoródszentpáli vándorgyűlésen tartott beszédéről így ír: „A zenei számok után dr. Ferenczy Géza igazgató nyitotta meg a gyűlést. Beszélt arról a műveltségről, melynek gyökerei a néplelekbe nyúlnak alá, virágai pedig az egész világ számára nyílnak. E műveltségnek éltetője az unitárius keresztény hit, mely az U. I. T. minden munkáját áthatja.”

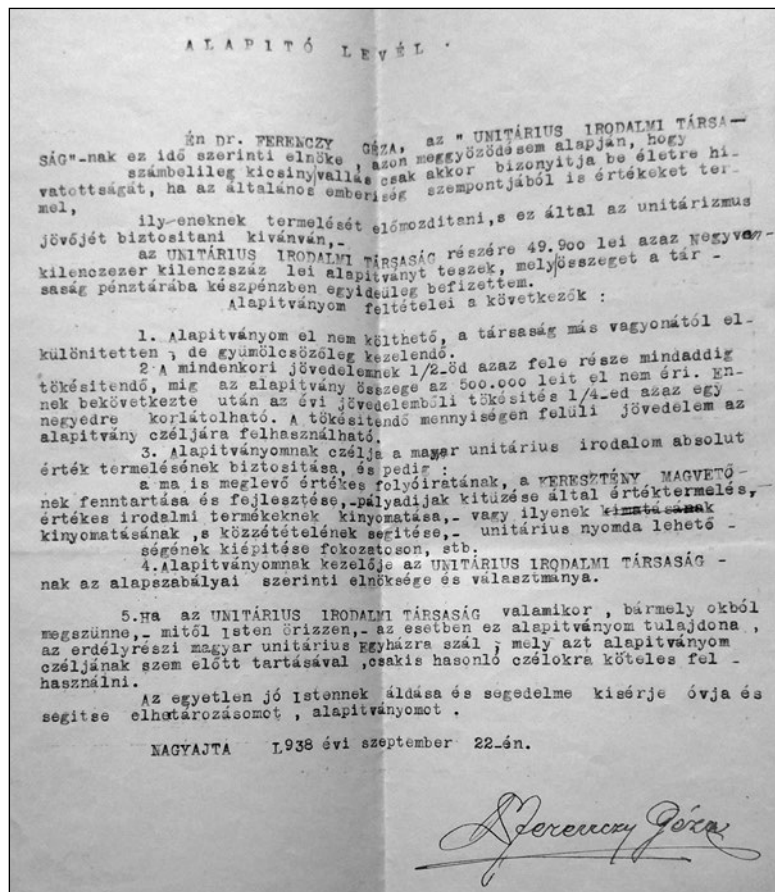
Beszédeiben gyakran hangsúlyozta, hogy bár az egyházunkra, az unitarizmusra rossz idők járnak, de ahogyan az Isten adta a rosszat, úgy jót is fog adni és fordítva, ahogyan adott jót és azt elfogadtuk, úgy a rosszat is el kell fogadnia közösségünknek. Öntudatos unitarizmusról beszélt, hitte azt, hogy „fennmaradásunk és fejlődésünk egyedüli szilárd alapja az önerő és az önbizalom.”

Ha mindezek ellenére felmerült az olvasóban a kérdés, hogy miért tartottam fontosnak megemlíteni őt ebben a sorozatban, akkor ezt felelem: Amellett, hogy maga ugyan szépirodalmat nem írt, de a társaság elnöke, igazgatója volt, életművében felfedeztem egy nagyon értékes vonást. Ahogyan kezdtem kutakodni utána, ahogyan különböző beszédeit, írásait olvastam, megláttam benne példaértékű unitárius mivoltát. Szerintem nem csak beszélt arról, hogy mi az unitarizmus, hanem aszerint is élte életét. Cselekedetei és tettei által hirdette azt, hogy milyenek vagyunk mi, unitáriusok. Borbély István a szentgericei vándorgyűlésről szóló ismertetőjében megrajzolta az elnök emberközeli arcát: „Kedves epizódja volt a közgyűlésnek az, hogy amikor dr. Ferenczy Géza a teremben

megjelent, az elnöklő köri felügyelő gondnok, Csongvay Lajos szívből jövő szeretettel üdvözölte, mire a főgondnok ép oly közvetlen melegséggel válaszolt, ígérvén, hogy mint eddig, úgy ezután is élete legszentebb kötelességének fogja tartani hűen, kitartással és teljes erővel szolgálni egyházunkat.” Én úgy látom, hogy élete során ennek az ígéretnek eleget tett.

Ez az év egyházunkban a felelősség éve. Úgy gondolom, hogy ezen a téren (és nemcsak) Ferenczy Gézától rengeteg dolgot megtanulhatnánk. Ma talán sokakat meglep, hogy volt idő, amikor nem kellett az emberek figyelmét felhívni a felelősség vállalására. Mert tudták, érezték azt, hogy felelőséggel tartoznak Istennek, embernek, vallási közösségnek, szülőföldnek. Ennek az embernek az U. I. T., az egyház és a szülőföldje, azaz Háromszék volt a családja, a „gyermekai”, amelyekért felelőséget vállalt. Ha kellett, anyagiakban és erkölcsiekben támogatta őket, ha arra volt szükség, óvta és védelmezte őket a világgal szemben, azonban ha úgy látta, hogy valami félresiklott, mint óvó szülő felemelte szavát, és a jóra intett.

Példaértékűnek tartom életét, ezért megeshet, hogy elfogult vagyok Ferenczyvel. Csak azt tudom róla, amit beszédeiből, írásából vagy mások elbeszéléseiből megtudtam. Biztos voltak hibái is, mint mindnyájunknak, nem volt szándékomban „szentté avatni” ebben az írásban, csupán be szerettem volna mutatni egy embert, aki úgy gondolta, érdemes dolgozni, fáradozni, küzdeni, felelőséget vállalni azért, ami a miénk.

Laudáció

Dr. Cseke Péter Homoródszentmárton község díszpolgárává való avatása alkalmából

SÁNDOR KRISZTINA

Székyudvarhelyen február 10-én népes közönség előtt emlékeztek meg arról, hogy a Kolozsváron élő, recsenyédi születésű Cseke Péter író, irodalomtörténész, szociográfus, nyugalmazott egyetemi tanár január 30-án betöltötte a 75. életévét. Sándor Krisztina politológus, az egykori tanítvány laudációját követően Jakab Attila, Homoródszentmárton község polgármestere díszpolgári oklevelet nyújtott át Cseke Péternek.

Tisztelt Díjazott, kedves Érdeklődők!

Mindenekelőtt kezdjük azzal, hogy úgy állok ma itt, mint dr. Cseke Péter egykori tanítványa. Ráadásul azzal a diákokat elfogó lámpalázzal, hogy vajon majd hogyan fogja értékelni egykori tanárom e laudációt. Mert bár ez nem újságírói műfaj, azért attól még nem mindegy, hogy ha az egykori diák ír, azt milyen szinten és minőségben teszi. Ez volt az egyik első nagy lecke, amit tőle kaptunk: az írás felelőssége. Évfolyamvezető tanára volt négy éven át egy olyan csapatnak, akik között csak egyetlen fiú ült az órákon. A lányok pedig a legváltozatosabb helyszínekről és háttérrel érkeztek az újságírói szakra, s a tanár úr hol szelíd mosollyal, hol kellő határozottsággal terelgette útjainkat a kolozsvári magyar újságírói szakon. A második nagy lecke, amit tőle kaptunk: a sajtóműfajok tisztelete. Nem mindegy, hogy valaki hírt, riportot, tárcát, jegyzetet ír, és az sem, hogy mennyit tud az adott téma háttéréről. A harmadik leckénk tőle ez volt: a hír szent, a vélemény szabad. Tőle tanultuk meg ezt a szót is: szociográfia. Ő

sulykolta belénk, hogy egy adott tájegység és az ott élő emberek bemutatása, személyes élményekkel való tarkítása minden korban mekkora felelősség! Hisz az írott szó ma is erősebb minden online elhangzó szónál, s ha a következő nemzedék kutatóira gondolunk, egyáltalán nem mindegy, hogy ma mi itt az írásbeliség szintjén mit hagyunk magunk után.

Dr. Cseke Péter elévülhetetlen érdemekkel rendelkezik a kolozsvári magyar újságírói szak létrehozásában. Kezdetektől alapítója volt a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Politika-, Közigazgatás- és Kommunikáció-

tudományi Karán megalakult magyar szaknak, és évekig hordta az intézmény megerősítésének és fejlesztésének minden gondját. A kilencvenes évek új lehetőségei és az új szakok indításának öröme mellett vélhetően sok alkotó energiát vontak el az író, az irodalomtörténész Cseke Pétertől, ám ez részemről csak feltételezés, merthogy ő erre panaszkodott volna, arról nekem nincs tudomásom. Tette a nagy fokú közösségi elkötelezettsége és felelősségtudata okán azt, amit akkor kellett, és vállalta a gyakran felesleges időpocsékolásnak tűnő adminisztrációs terheket, amit dékánként teljesíteni kellett.

Cseke Péter és Geréd Gábor magyartanár

Mindemellett tudományos és irodalmi tevékenysége folyamatos volt. Több mint negyven önálló kötet, több jelentős értékű forráskötet és dokumentumkötet, valamint százat is meghaladó önálló tanulmány gazdagítja az erdélyi magyar irodalmat munkásságának köszönhetően. Különösen hálás lehet neki az erdélyi magyar irodalmat szakmailag megközelítő kutatói közeg, hisz számtalan olyan erdélyi író munkásságáról értekezett már ta-

nulmányában, akik meghatározták a 20. század irodalmi életét. Valószínűleg kevés újat mondhatunk neki Horváth Istvánról, Jancsó Béláról, László Dezsőről, Balázs Ferencről, Tamási Áronról, Beke Györgyről, Szabó Gyuláról, Páskándi Gézáról, a Tizenegyek és az Erdélyi Fiatalok írói csoportosulások tagjairól – és ez a felsorolás korántsem teljes.

Dr. Cseke Péter eddig felsorolt érdemei mellé újabbat hozok: évekig dolgozott azért, hogy beindíthassa az alapképzésnek számító újságírói szakon a mesterképzést, valamint a doktori tanulmányok vezetését.

Mindkettő sikerült. A médiakutatásra figyelve, kollégáival Kommunikáció- és Médiakutatói Intézetet alapított, egy hasonló irányú szakfolyóirattal. A Hungarológiai Doktori Iskola tagjaként eddig negyven diákot irányított doktori címük megszerzéséig – köztük engem is. Hét évvel az alapképzés elvégzése után jelentkeztem nála, hogy doktorálni akarok. Örömmel fogadott, illetve pontosabban: úgy fogadott, hogy na, végre! Miután a szakdolgozatomban is az unitárius egyházi sajtóval foglalkoztam, a doktori képzésben is ezt választottam disszertációm témájaként. És itt Cseke Péter személyiségének egy újabb – szerintem mégiscsak meghatározó – elemét fedem fel: ő maga is unitárius. Az egyházzal való kapcsolatának voltak intézményes szakaszai: korábban tagja volt az Egyházi Képviselő Tanács Médiabizottságának. Ő és az egyház is számontartották és -tartják ma is egymást. Számomra – elsőévesként – jóleső ráadás volt megtudni, hogy évfolyamvezető tanárom unitárius, sőt, szintén a Homoród mentéről, Recsenyédéről származik.

Dr. Cseke Péter, az író, az újságíró, az egyetemi tanár, az intézményalapító, a kutató, az irodalom- és

eszméletörténész – ez legalább hat olyan területe az életének, ahol máris maradandót alkotott. Hat olyan terület, amiből másnak általában egy vagy kettő is bőven elég. Sokrétű munkásságát igazolják könyvei, egykori és mai diákjai, akik immár Erdély-szerte különböző médiafelületeknél dolgoznak, egykori és mai kollégái, tanártársai, kutatók, irodalomtörténészek. Igazoljuk ezt mi, akik ma itt összegyűltünk, hogy nemcsak a doktor Cseke Pétert, hanem a recsenyédi Cseke Pétert is köszönthessük. Eddigi értékeremtő életét mátol igazolja még egy: a díszpolgári cím a szülőfalutól, a községtől, amelyben nevelkedett. Hiszem, hogy ez ma Cseke Péternek a legnagyobb ajándék.

„Nem unatkozom. Megírásra váró kézirataim ébresztenek álmaimból” – nyilatkozta egy interjúban. Minthogy immár sok éve tegeződünk, engeddd meg, kedves Péter, hogy váltsak, és így fejezzem be: Isten éltesen még sokáig erőben, egészségben, hogy megírásra váró kézírataidat befejezhesd, mindannyiunk gazdagítására!

Székelyudvarhely, 2020. február 10.

Csendes napok a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben

A KPTI-ben február 14–15-én került sor a hagyományos, második félévet indító csendes napokra, amelynek célja, hogy vizsgaidőszak után a teológiai hallgatók elcsendesedve erőt meríthessenek a még előttük álló kihívásokhoz.

Az Unitárius Kar egyik meghívottja ebben az évben Péterfi Zita Ágnes sepsiszentgyörgyi segédlelkész volt, aki néhány éve végzett teológiai tanulmányaival, illetve Katona Dénes nemrég nyugalmazott székelyudvarhelyi kórházlelkész. Február 14-én délután Péterfi Zita Ágnes bibliamagyarázata nyitotta meg a rendezvényt. Ennek során Mária és Márta története kapcsán a „Veled vagy érte?” kérdésre kerestük a választ. A bibliamagyarázatot követően Katona Dénes nyugalmazott lelkész mesélt nekünk lelkészi pályafutása szépségeiről és viszontagságairól. Megtudhattuk, hogy székelyderzsi lelkészi szolgálata alatt milyen nehézségekkel szembesült, hogyan tudták kivitelezni a műemlék jellegű templom felújítását, majd hogyan vált a székelyudvarhelyi kórház lelkészévé, és ott milyen tapasztalatokat élt meg. Arról is mesélt számunkra, hogy miképpen és miért döntött a lelkészi pálya mellett, valamint teológus évekről is. A nap nagyon jó hangulatú közös vacsorával zárult.

Szombat reggel Katona Dénes tartott bibliamagyarázatot az elrejtett kincs és az igazgyöngy példázata alapján. A két példázat, bár ugyanazt a témát dolgozza fel, nem ismétli, hanem kiegészíti egymást. A szereplő-

ket mindkét esetben a felismerés öröme motiválja cselekvésre, ahogy ennek a mi életünkben is történnie kellene. Ezt követően Péterfi Zita Ágnes mutatta be számunkra gyülekezetépítő munkáját, a sepsiszentgyörgyi egyházközség kezdeményezéseit, programjait, megvalósításait és azok hátterét ismertetve. Beszélt számunkra a megélt sikereiről és kudarcairól egyaránt, hiteles, megnyerő, motiváló előadásával utat és irányt mutatott számunkra, és konkrét tanácsokat is megfogalmazott a jövődöbéli lelkészi munkánkra vonatkozóan. Felhívta a figyelmünket, hogy a kudarcok is részei lesznek „munkánknak”, de ezek is építeni fognak. A délután folyamán, közösen az intézet más felekezetű hallgatóival, részt vettünk Fekete Ágnes budapesti református lelkész *Evangélium és média* című előadásán. A csendes napok záró gondolatait és lényegét Gyerő Dávid unitárius főjegyző fogalmazta meg istentiszteletében, miszerint ha van, mit elmondanunk, tegyük meg azt, viszont sokszor a hallgatásban nagyobb bölcsesség lakozik, amit hagynunk kell szétáradni. A rendezvény közös szeretetvendégséggel zárult.

Lehet, hogy az elplántált álmunk még nincs készen a sarjadásra, de az nem jelenti, hogy az soha nem fog szárba szökkeni. A lényeg az, hogy mindennek meg kell várni az idejét. Elsőéves teológiai hallgatóként úgy érzem, hogy a csendes napokon elhangzott előadások mind formáltak, a tartalmas és tanulságos programoknak köszönhetően látószögünk szélesedhetett, ismereteink bővíülhettek. Köszönet a Gondviselőnek a tapasztaltakért!

DEMETER ÁGNES

Gondolatok és emlékek

Hogyan lettem teológiai hallgató több mint ötven évvel ezelőtt?

INCZE KORNÉL

• 1967-ben érettségiztem, az érettségi előtt pár hónap-pal, körülbelül márciustól jártam rendszeresen az unitárius templomba. Számomra megmagyarázhatatlan titokzatosság vette körül az unitárius egyházat.

Ekkor elhatároztam, hogy áttérek az unitárius hit-re. Római katolikusnak kereszteltek, de szüleim egyáltalán nem voltak vallásosak. Érettségi vizsgáim után júliusban konfirmáltam Szabó Árpád akkori belvárosi lelkésznél, és mint kolozsvári születésű, elhatároztam, hogy felvételizni fogok unitáriusként a teológiai intézetbe.

Október 1-jén kezdtük a teológiai évet. Két teológiai tanár előtt vizsgáztam, Kovács Lajos és Bende Béla előtt. Ők ketten is tanítottak az első éven. Dr. Kovács Lajos szentírásismeretből és egyháztörténetből, valamint homiletikai gyakorlatból, Bende Béla unitárius enciklopédiából és egyetemes vallástörténetből. Évfolyamtársaim közül ketten, Pálffy Tamás és Kovács István (a későbbi teológiai tanár) kolozsvári, Veszelo-vszky Iván beszercei, Finta József pedig küüllődombói volt. Pálffy Tamás, Kovács István és Veszelo-vszky Iván dé-lutánonként sokszor voltak nálunk.

Szüleim már elváltak, én édesanyámmal laktam. Az egyik délután történt, délutáni kávézás közben édesanyám sorra kérdezte kollégáimat – ki kér még egy kávé? Végül engem is megkérdezett: „Mókuskám, te is iszol kávé?” Csak ez hiányzott – ezentúl mindhárman Mókusnak szólítottak.

Az egyik délután négyen együtt sétáltunk a futballstadiont szegélyező műúton. Egyszer Veszelo-vszky Iván hirtelen megkérdezi: „Mókus, melyik útszakaszon szólalt meg feletted Jézus? Mókus, mókus meddig üldözöl még engem? Nehéz neked ösztönöknek ellenállnod?” Kovács István félhangon rögtön hozzátette: „Szegény Jézus, ha látta volna előre, hogy milyen alakok fogják Isten országát terjeszteni...” – fogta homlokát Kovács István, és mélyet sóhajtott.

1969. január 10. után dr. Erdő János lett a vallásfilozófia-tanárunk. Bende Béla tanárunk 1968 októberében meghalt. Harmadéven hittant, negyedéves korunkban etikát tanultunk tőle. Új korszak kezdődött a rendszeres teológia terén. Erdő professzor úrnál nem volt kurzus, ott jegyzetelni kellett minden szavát, és rendszerint úgy is kellett elmondani az illető témát. Minden nap kikérdezte a társaságot az előző napi tárgyból. Itt már látszott, hogy az elvont, nehéz szövegből mindig gyengén állok. Egyszer Júdás árulásának személyes motivációjából kellett rögtönzést ír-

junk. Mindenki fel kellett olvassa, amit írt, így én is. „Ezt Incze Kornél honnan vette, amit leírt? – kérdezte Erdő professzor. – Jegyezze meg, nem azért jövünk az intézetbe, hogy a maga sületlenségeit végighallgassuk. Úgy látom, a maga fejében tohuva-bohu összevisszaság uralkodik. Kérem, hogy komolyabban vegye a leadott anyagot, mert a vizsgán baj lesz!”

A professzor út jóslata beigazolódott. Az 1970-es nyári vizsgán hittanból több bibliai helyet nem tudtam pontosan megjelölni, de amikor a Sömának (Halljad, Izrael, az Úr, a mi Istenünk egy Úr. 5Móz 6,4) pontos helyét sem tudtam, Erdő professzor úr végigmért és utána lassan szótagolva adta értésemre: „A vizsgát nem tudom elfogadni, kérem, jöjjön vissza szeptemberben”.

Egyetemes egyháztörténetből dr. Juhász István professzor úr volt a tanárunk. Előadásmódját, alaposágát szerettem. Ő tanított arra bennünket, ha egy könyvet elolvasunk, az ott szereplő adatról mindig bizonyosodjunk meg, és nézzünk utána más könyvekből. A professzor úr mindig tanította: „a történelem alapképzése ki, hol, mit, mikor és hogyan. Ezek a legfontosabbak, a többi csak mese. A történelem csakis személyekről szól.” Emlékezetes marad számomra Juhász István előadása Szent István király egyházszervezéséről. Külön hangsúlyozta, hogy a tíz egyházme-gyét mindenkitől fogja kérdezni, mert a protestáns egyházkerületek is nagyban ezeken alapszanak.

*

Lengyel Lóránd professzor úr, vagyis a „biciklista professzor” a modern tanár megtestesítője volt. Ő egyházjogot és statutumot adott elő. Természetesnek vette, hogy a francia felvilágosodást és a II. József ide-jét idéző ellenőrző, vétői, jóváhagyási, és erkölcs-szabályozó jogát a kommunista ország gyakorolhassa az egyházak felett. Volt egy kijelentése: „barátaim, Isten különös kegyelme számunkra, hogy Románia állampolgárai lehetünk, és az egyházak teljesen szabadon működhetnek az államban”.

1990 után számtalanszor találkoztam a professzor úrral, csak 2015-ben, 94 évesen halt meg. Szinte szomszédok voltunk, de sosem kérdeztem meg, hogy 1990 után mi a véleménye a kommunistaidőkről.

Lengyel Lóránd másik megnyilvánulása a szerzetesek kérdéséről az ortodox egyházban: „barátaim, én nem tudom az életemet elképzelni egy élettársnő nélkül, mert az ember csak párjával alkot egy egész embert, a nő a leghűségesebb segítőtárs.”

Ebben én is egyetértettem professzorommal.

*

Legszimpatikusabb és egyben pedagógiai érzékkel is megáldott tanárunk Gálfy Zoltán volt. Ő héberre tanított minket, de minden órán nagy részben magyar irodalomról beszélgettünk. Mi héberből csak a betűket tanultuk meg tökéletesen. Gálfy Zoltánt én titokban 56-os marxistának neveztem el, mióta emeletes házat építtetett a Karl Marx út 56. alatt. Jártam is náluk többször, mindig szeretettel fogadott. Feltűnő volt nekem, hogy a városi rendőrségtől néhány méterre levő emeletes ház az övé. Gálfy Zoltán mintaférj és családapa volt, aki családjá biztonságáért mindent elkövetett.

*

Nyelvtelhetségem sosem volt. Románul is nagyon hitványul beszélek. Nálunk, unitáriusoknál fontosnak tartották, hogy angolul megtanuljak. Nekem nehezen ment mind a szavak megjegyzése, mind a kiejtés. Amikor a Miatyánkot tanultuk angolul, rögtön kitört a kacagás, amikor rám került a sor, s mondtam Jézus szép imáját angolul: „Our fadzer...” Ma sem tudom, hogy ejtjük a th-t. Már angol-amerikai peregrinus úgy sem lesz belőlem.

*

Orbán Viktor 2017. szeptember 30-án a protestáns teológia udvarán gróf Széchenyi István szavait idézte: „magyarnak lenni dicsőség, de nem kifizetődő”. Ezzel párhuzamosan én ki merném jelteni, hogy a lelkesi hivatás a legszebb, amit átéltem, de társadalmilag nem kifizetődő.

Két gyülekezetben voltam, 1967-től 1974-ig Lókodon, 1995-től 2013-ig Alsójárában. Egyik gyülekezetben sem voltak megelégedve velem, mindig mást vártak, mint amit nyújthattam. 1974-től 1993-ig a kolozsvári Tehnofrig gépgyárban dolgoztam mint lakatos. Az unitárius egyházban eddig még senki nem kérdezte meg, hogy miért hagytam ott az egyházat 1974-ben. Azt tudom, hogy kartotékomban az szerepel, hogy „más, világi pályát választott”.

Egyházaamtól csak mint nyugdíjas kaptam elismerést 2014-ben. A főtanácsai ülésen oklevelet adtak át, és ajándékba kaptam egy 1905 utáni, nagyobb formátumú Bibliát. Az ember idősebb korára sok mindent el szeretne mondani az egyház jövőjével kapcsolatban. Istennek legyen hála 1990-től már lelkészölgyek is szolgálják Istent és népünket. Ez szerintem csak jót hozott egyházunk jövője szempontjából. A nő többet és jobban észrevesz az élet mindennapi problémájából. Egyházunkban divattá vált liberális irányzatok és korlátlan újítások a nőkkel mélyebb értelmet és hangsúlyt nyernek.

Nagyon szeretném, ha egyházunk címerét kicsérelnék. Jézusnak egy félreértelmezett allegóriája tűnik itt elének. A kígyó nem okos állat, az ember sosem tudja, hogy mikor helyes, mikor kígyóként viselkedik, vagy amikor galambként szelídül. Azt sem tudjuk pontosan, hogy ez a kép mikor került egyházunk címerébe. Szerintem ez a címer nem mutatja hitünket, és egyházunk hivatásának célját sem.

Sok unitárius ember felfogása: „segíts magadon, és Isten is megsegít”. Szerintem Isten nagyságának leicsínylese ez. Isten minden pillanatban jelen van, igenis befolyásolja életünket. Sőt Isten csodákat is művel, mert minden nem várt találkozás, minden meglepő esemény, gondolat és érzés Isten egy-egy csodatette.

Konfirmációs szertartásainkra készülve nem szabad ráerőltetnünk a 14 éves gyerekekre az egész káté megtanulását, mert még nem foghatják fel a jelentésértelmét. A betanulás kötelezettsége csak elidegeníti a fiataalt a templomtól.

Hitemben, meggyőződésemben mindig boldognak éreztem magam. Ezzel szemben unitárius egyházam történelmét szeretném tisztábban és világosabban látni.

Ha újonnan kezdeném, ha ma lennék 18 éves, akkor is unitárius hitben lennék lelkész, csak valahogy a jó Isten ezt a 20. század második felét és a 21. század első évtizedeit rendelte számunkra élettartamnak.

Köszönöm Istennek, hogy ezt a szép, felemelő életet, kiteljesítő szép hivatást megengedte számomra, azt is köszönöm, hogy 1974-ben megváltam az egyháztól. Mostanában olvastam Molnár János *Szigorúan ellenőrzött evangélium* című négykötetes művét az állambiztonsági, kommunista hatóság hálózatába beszervezettekről, illetve a megfigyeltokról szóló dokumentumokat. Hála Istennek, hogy én 1974–1993 között kiskaliberű munkás voltam a Tehnofrig gépgyárban, és így nem lettem érdekes a hatalom szemében.

1995-ben Erdő János néhai püspököm mint meglehetősen gyenge tanítványát visszafogadott lelkésznek az egyházba. Emlékezetem szerint egy tettemet sem bántam meg. Rengeteg hibám volt és van, de mint csináljak, Isten ilyennek és csak ennyi talentumnak teremtett.

Testvéregyházközségek találkozója

Bözödön január 18-án a helybeli lelkész, aki egykor beszolgált Szováta, elmondta, hogy egy beszélgetési útja alkalmával fogalmazódott benne a gondolat: milyen lenne, ha beszolgáltatása ideje alatt egy-egy alkalommal közös istentiszteletet tartana a két gyülekezetnek. Javaslatát a két keblitanács támogatta, így 2018. május 21-én Bözödön, szeptember 23-án pedig Szováta a két gyülekezet tagjai közös istentiszteleten vettek részt, azt követően az ünnepi asztal mellett lehetőség kínálkozott az ismerkedésre, beszélgetésre és közös éneklésre.

A szováti unitárius egyházközség hívei Móricz Zsigmond és Jakab úr nyomdokain jártak Bözödön, hogy testvéregyházközségi kapcsolatukat ápolják a bözödi testvéregyházközséggel. Nincs szándékom irodalmi vonatkozást adni néhány soros írásomnak, egyszerűen csak felidézni akarom a napot, amikor a két neves ember útján haladva, a lóci fogadó mellett elmenve a testvéri találkozásra megérkeztünk.

Bözödre vezető utunk vége felé bal oldalunkon elhagytuk a falugyilkos bözödújfalusi tavat. Volt, aki zsebkendőjével itatta könnyeit, látva egykori szülőháza, lakása alapköveit, gyümölcsöskertje fáinak megmaradt csutakjait. A szomorú látvány után pár perc múlva a 28 tagú küldöttségünk megérkezett a minket tárt karokkal váró és ölelő bözödiek faluközpontjába.

Mint amilyen szeretettel végezte 2017. október 1-jétől Szováta az egyéves beszolgáltatást Fazakas Lajos Levente bözödi tiszteletes úr, megérkezésünkkor olyan tárt karokkal és szívből jövő köszöntéssel üdvözölte újra régi ismerős fürdővárosi híveit és a velük rendszeresen istentiszteletre járó szimpatizánsait.

A megérkezésünkkor jelen volt Angéla tiszteletes asszony, Kádár József gondnok úr és neje, Jolán, valamint a keblitanácsosok, akik örömmel köszöntöttek bátyám-uramos vállveregetéssel, öleléssel, majd a hideg elől betessékeltek a három kályha által melegített kultúrotthonba. „Besorakozásunk” után pillanatok múlva jöttek is a konyhából láncszemszerűen a megbízott asszonyok, lányok, fiatalok, kínálni az előre elkészített finomságokat. Lenyűgöző volt a fogadtatás, a hagyományos módon elkészített disznóköltések, a feltálalt ételféleségek. Otthon éreztük magunkat, mintha szülőfalunkban, a saját magángazdaságunkban, a szüleink oltalma, szomszédjaink sürgés-forgása által ünneppé varázsolt disznóvágási napon lettünk volna.

A szeretetvendégség legmagasztosabb lelki értékét az istentisztelet jelentette. A szószéki szolgálatot Benedek Csongor szováti lelkész végezte, aki a Préd 3,1.6a, valamint Mt 18,20 bibliai részek alapján szolt az egybegyűltekhez.

„Eljött az ideje az egymásra találásnak, a közös zoltáréneklésnek és imádkozásnak. Több, mint százan voltunk együtt, és velünk volt Jézus szellemisége

a megtapasztalt és megosztott szeretetben” – írta a Facebookon Fazakas Lajos Levente.

A hideg miatt az istentiszteletre a kultúrotthonban került sor. A Vallásszabadság – 1568 elnevezésű imaterem befogadóképessége kevésnek bizonyult. Pál apostol kérdését feltéve: „Nem tudjátok, hogy ti Isten temploma vagytok és Isten lelke bennetek lakik?” az 1Kor 3,16 alapján arról beszélt a bözödi lelkész, hogy bár lehetnek, sőt biztosan vannak, akiknek furcsa, hogy istentiszteletet nem a templomban tartunk, teljesíthetjük itt is Péter apostol felhívását: „ti magatok is, mint élő kövek épüljete fel lelki házzá” (1Pét 2,5a). Lélekkövekként lélektemplomot építettünk, és csodálattal értettük meg, hogy Isten lakhelye nem helyhez kötött, hanem ott van bennünk és közöttünk” – folytatta gondolatmenetét a helyi lelkész.

Az istentisztelet után Szabó Árpád szováti gondnok az egyházközség nevében átadta ajándékainkat: egy faragott, falra akasztható fatáblát, amelynek egyik lapján a székely himnusz szövege, másik oldalán „Bözöd-Szóvata unitárius egyházközségek 3. találkozásának emlékére. Bözöd, 2020. január 18.” felirat olvasható, aztán egy vászonra himzett Házi áldás-szöveget tartalmazó emlékirást, majd virágcsokorral köszöntötte a helyi tiszteletes asszonyt és a gondnok úr feleségét.

E sorok írója az elmúlt találkozók emlékeit és a Bözödre vonatkozó helytörténeti ismereteit osztotta meg a szép számú jelenlévővel. A vendégek két zenésze szolgáltatott talpalávalót a dalos kedvű közösségnek. A hangulat felemelő volt, akárcsak az egész nap.

Jó érzés a testvéreknek, a barátoknak, a hasonló módon érzőknek, a lelkileg azonos közösségben élőknek találkozni, üdvözölni egymást. Megtiszteltetés, hogy erre a meghívásra érdemesek lehettünk. Legyenek az ilyen találkozások az együvé tartozás, az összefogás, a lelki azonosulás momentumai. Mindannyiunk gyökerei az anyaföldhöz, a magyar röghöz kötődnek. A gyökerek hajszálerei a nemzedékek szülőföldhöz kötődésének, a kitaposott ösvények a családok régmúltjának, az anyaföldhöz ragaszkodásnak a jelképei. Ilyen tájat a földkerekségen nem találni: hegyeink, dombjaink, patakjaink, legelőink, faunánk gazdagsága, szántóföldjeink szépsége, tavaink, épületeink, művészeink kiváló alkotásai vesznek bennünket körbe. Nekünk, ma élőknek nemcsak a szülőföldben, a Sóvidékben és a Székelyföldben, az Erdélyi-medencében, hanem a trianoni békediktátum által erőszakkal elvett hazában kell gondolkodnunk. A szülőföld a családi fészekből indul és a baráti kapcsolatokból terebélyesedik. Az ilyenszerű vendégfogadást, amelyben bözödi testvérgyülekezetünk részesített, csak egy hagyományokat tisztelő, rendtartó, székely faluban lehet így megszervezni. Köszönjük ezt a felejthetetlen ünnepnapot.

FEKETE ÁRPÁD

SZERETETSZOLGÁLAT

Otthonillatú ingyenszeretet

SZABÓ ADÉL JÚLIA

A Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezete a 2019. november – 2020. március közötti időszakra ötszáz meleg vacsorát ajánlott fel a sepsiszentgyörgyi és környékbeli hajléktalanok számára, amely szeretetszolgálati munkába az elmúlt évekhez hasonlóan a környékbeli egyházközösségek is bekapcsolódtak.

• A Kálnoki Unitárius Egyházközösség 2020. január 29-én este adta a vacsorát. Köszönet a szeretetszolgálati munkáért az alábbiaknak: Kelemen Mónika, Téglás-Zoltáni Kinga, Szócs Attila.

Meritem a székyegulyást a szedett-vedett edényekbe, és közben nézem az arcokat, a tétova mozdulatokat, ahogyan nyújtják felém az üres műanyag dobozokat. Jó estét, hogy vannak, mennyit tehetek, ismét találkozunk, bună seara, poftă bună, szívesen...

Rendre sorakoznak, kívárvá türelemmel a sort. Szemükben nem látni az éhséget, de még a szomorúságot sem. Csak a magány ül ki, a némaság, a bezárt-ság az arcokra. Bemegyek az ebédlőnek nevezett kietlen, abrosz, kép, virág nélküli terembe, és imádkozunk. Mindenki leteszi a tányért, a dobozt, a villát és becsukott szemmel csendben, összeszorított kézzel imádkozunk. Úgy áhítjuk az imát, olyan jól esik, mint egy falat finom étel. Átjár a csendes imádságuk engem is. Már nem vagyunk idegenek egymásnak, nincs bennünk félelem, sem pedig elutasítás. Csendesen

esznek, lassan, ráérősen, nem habzsolnak. Minden falatot egyenként rágnak meg a csendbe burkolózva. Van, aki a folyósón ül le egy székre, egy padra, más az asztal mellé, van, aki a lépcsőn eszik. Még a sorstalanságban, a kivetettségben sem osztoznak, mert itt is van, akinek rosszabb a helyzete. Itt is jelen van a kirekesztettség, a megbélyegzés. Hihetetlen, hogy még itt is van raglétra. A mélységben is van, aki fen-nebb van, olyan is van, aki nagyon mélyen. Nem néznek fel evés közben. Biztatom, egyenek bátran, még van. Az egyik bácsi érkezik dobozával. Kér még az otthonizú székyegulyásból. Ki tudja, mire gondol, amikor hosszasan néz. Talán az otthonát idézi fel. A házat, a kaput, a szőnyeget, az ünnepeket, a tiszta ruhát. Talán az édesanyját, a társát, a gyermekét látja bennem. Nem tudni. Talán a valamikori fel sem ismert biztonságra és védettségre gondol, ami régen elveszett. Én pedig arra gondolok, hogy semmi különbség nincs közöttünk. Ember ő, és ember vagyok én is. Ő műanyag dobozból eszi a jóság, szájalom vacsoráját, nekem sokszor nem kell a falat. Ruha takarja testünket, de a lelkünk mezítelen. Én vacsorát szolgállok fel, ő a kiszolgáltatót létét hozza elé. Én nyújtom felé a táplálékot, ő elfogadja azt. Talán nem is tudja, nem is sejti, hogy cserébe mit ad. Az otthon látja meg általam, a fazék által, a savanyú káposzta, füstölt hús illatán keresztül. Én pedig a sorstársat, az otthonlant, az embert...

Vacsora után kávét készítünk, hogy édes keksszel elfogyaszthassák. Ki tudja mikor ittak kávét utoljára. Köszönik szépen a vacsorát, az otthon ízét és illatát. Aztán kávéjukkal és kekszükkel tovább csoszognak lassú léptekkel a hontalanság sötét, kietlen útján.

Vajon miről álmodnak a hajléktalanok?

Csapatjáték szerelemmel. Beszámoló a VI. házasság hetéről

Erdővidéken immár fél évtizednyi hagyománya van a Házasság hete rendezvénysorozatnak, amely 2015-ben egyszemélyes előadással kezdődött: a baróti unitárius nőszövetség meghívására az akkori kisbaconi református tiszteletes asszony, Farkas Erzsébet *Az ékszeres doboz* című előadásával hívta fel a figyelmet a há-

zasság és a család értékeire, azok megőrzésének fontosságára. A jól sikerült előadást követően a meghívott és a szervezők együtt kezdtünk el gondolkodni azon, hogy érdemes lenne minél több hasonló esemény szervezésével minél több erdővidéki közösséget bevonni a kezdeményezésbe. A tervezetést tettek követték, és 2016-ban Erdővidék négy településén nyolc, 2017-ben hét településen 19, 2018-ban tíz településen 31, míg 2019-ben 14 településen 38 eseményre került sor.

Idén – február 9–16. között – hatodik alkalommal szerveztünk Házasság hetét Erdővidéken. Az ökumenikus jellegű, kistérségi szintű rendezvénysorozat erdővidéki keresztény egyházközsegek és nőszövetségeik, illetve civil szervezetek összefogásával valósult meg.

A tizennégy erdővidéki települést (Apáca, Barót, Bibarcfalva, Bodos, Erdőfüle, Felsőrákos, Köpec, Miklósvár, Nagyajta, Nagybacon, Olasztelek, Szárazajta, Űrmös és Vargyas) érintő rendezvénysorozatunk ünnepi istentisztelettel nyílt és zárult, keretében számos, a házassághoz és az együttéléshez kapcsolódó témájú előadásra és kerekasztal-beszélgetésre, önismereti interaktív tevékenységre került sor, neves helybeli és távolabbról érkező szakemberek közreműködésével. Továbbá filmvetítések, rajz- és fotókiállítások megnyitói, tematikus beszélgetések és sportvetélkedők, meghitt hangulatú, gyertyafényes vacsorák és romantikus fürdőzés színesítették eseménysorozatunkat, amelyek célja: minél szélesebb körben felhívni a figyelmet a házasság, a család értékeire, azok megtartó erejére, valamint hasznos segítséget nyújtani a nehéz, olykor válságos helyzetbe került házaspároknak

és párkapcsolatban élők számára. Egyedülállóknak és házasoknak, ifjaknak és felnőtteknek egyaránt hasznos tanáccsal és ötlettel, megerősítéssel szolgálhatott ez a hét.

A rendezvénysorozat eseményeinek sorából kiemelném Andorkó Rozália nyugalmazott vargasi tiszteletes asszony, egyházköri nőszövetségi elnök Nagyajtán és Bodosban tartott, *A nézeteltérések szorításában* című előadásait, Farkas Orsolya és Palkó Zoltán Koppány felsőrákosi lelkész házaspár *12 dolog, amit az esküvő előtt tudhattam volna* című, Vargyason és Űrmösön bemutatott előadásait, Orbán Beáta sepsiszentgyörgyi mentálhigiénés segítő szakember *Játszmák a párkapcsolatban* című, Felsőrákoson megtartott előadását, valamint Pál Tünde sepsiszentgyörgyi vallástanár, pár- és családterapeuta *Csapatmunka szerelemmel* című baróti előadását. Mindezek érdekes és tanulságos előadások voltak, amelyekből töltekezhetek és sokat tanulhattak a résztvevők.

A rendezvénysorozatot idén egy nyolc tagú szervezőcsapat koordinálta, akik négy különböző (unitárius, református, katolikus, baptista) felekezet tagjai. Közülük hárman – Demeter Mária, Bogyor Izabella és Demeter Zoltán – a baróti unitárius gyülekezetet, annak nőszövetségét, illetve a Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezetét képviselték.

Csapatunk egyik nem titkolt, elkövetkező esztendőkre kitűzött célja: úgy szervezni a házasságheleti rendezvényeket, hogy Erdővidék minden egyes településén kerüljön sor legalább egy-egy eseményre. Mindehhez további partnereket, segítő társakat keresünk elsősorban Erdővidéken, de a szomszédos kistérségekben és közelben lévő nagyobb városi közösségekben is. Bárki ötletét, javaslatát, erkölcsi és anyagi támogatását szívesen fogadjuk!

DEMETER ZOLTÁN

Meleg ételt osztott a Gondviselés Segélyszervezet Pesterzsébeten

A Gondviselés Segélyszervezet magyarországi tagozata és a Zöld Út Caritas Egyesület szervezésében 2020. február 14-én immár nyolcadik alkalommal került sor melegétel-osztásra Pesterzsébeten, az önkormányzat Civil Házában. A városrészben nagy számban élnek hátrányos szociális helyzetű családok és egyedülálló emberek, a munkanélküliség is átlagon felüli szinten áll, ezért jól jön bármilyen segítség az ott élőknek. A korábbi évekhez hasonlóan kétszáz adag babgulyás várta a rászorulókat, akiknek a XX. kerületi önkormányzat előzetesen ételjegyeket küldött. A meleg étel mellett az adventi élelmiszeradomány-gyűjtésből megmaradt tartós élelmiszerek, liszt, cukor és étolaj is szétosztásra került. Önkéntes munkatársaink ezúttal is el-

beszélgettek az ebédet a helyszínen elfogyasztó emberekkel, akik nagy részével a korábbi években is találkoztak.

ZOLTÁN CSABA

NŐK VILÁGA

Gondolatok a felelősségről

ASZTALOS KLÁRA

• Főtisztelendő Bálint Benczédi Ferenc püspök úr folyó év január 13-án, a vallásszabadság ünnepe alkalomával tartott évindító beszédében a felelősség évévé nyilvánította a 2020-as évet. A tematikus esztendő olyan közös gondolkodási keretet kíván nyújtani, ami egységesen jeleníti meg az unitárius egyház tanítását különféle kérdésekben. Ennek időszerűsége napjainkban egyre hangsúlyosabb, amikor környezetünkben azt tapasztaljuk, hogy az egyéni érdek, a kényelem megszokása, a profit hajhászása egész földgolyónkra egyre növekedő veszélyt jelent, megbontja a természet önszabályozó egyensúlyát. Ez a felhívás készítetett arra, hogy megfogalmazzak és papírra vessek néhány gondolatot a témával kapcsolatban. Ezeket szeretném megosztani az *Unitárius Közlöny* olvasóival.

A felelősség tág fogalom, különböző oldalakról lehet megközelíteni. A magyar nyelv értelmező szótára szerint a felelősség erkölcsi, jogi vagy hivatalos kötelezettség, amelynek alapján valaki, valamely testület vagy közösség valakiért vagy valamiért felelős, számot adni tartozik. Ebből következik, hogy ellentéte, a felelőtlenség maga után vonja a következmények elviselését, a büntetést, amely lehet erkölcsi, jogi vagy anyagi természetű.

A keresztyén ember a Bibliában talál eligazítást a felelősség vagy a felelőtlenség témában. Mózes I. könyve 4. fejezetének 9. versében ezt olvashatjuk: „És monda az Úr Káinnak: hol van Ábel, a te atyádfia? Ő pedig monda: Nem tudom, avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiának?” Káin nem vállalta a felelősséget a tettéért, nem vallotta be, hogy megölte a testvérét, de az Úr elől nem menekülhetett, tettéért az Úr átokkal sújtotta.

Mi, unitáriusok, nem hiszünk az eredendő bűnben. Valljuk, hogy az ember ártatlannak születik, és szabad akarattal rendelkezik. Akaratának csak az isteni terv és a természet törvényei szabnak határt. Ezen belül van lehetősége szabad akaratából dönteni,

melyik utat választja: a keskeny, rögös, de igaz utat, vagy a széles, kényelmes, de hamis illúziókkal csalogató, látszatra sokat ígérő utat. Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írott I. levele 10. rész, 23. verse szerint: „Minden szabad nekem, de nem minden használ, minden szabad nekem, de nem minden épít”. Itt érvényesül az egyén szabad akarata, felelősségtudata a helyes döntés meghozatalára. Ebben áll a hatalmat birtokolók felelőssége. Az emberiség hatalmas tudásra tett szert az idők folyamán, és ennek a birtokában felelősségének tudatában kell döntéseket hoznia, amely döntések az egész emberiség jelenét és jövőjét meghatározzák.

A tudomány és a technika vívmányait lehet békés célokra, észszerűen, a természettől tanulva használni az emberiség javára úgy, hogy unokáinknak is legyen ivóvíze, erdői, állatvilága, és lehet kíméletlenül kifosztani, „legyőzni a természetet”, ahogyan hangoztatta az elmúlt politikai rendszer. Negatív példákról naponta hoznak hírt a televízió különböző csatornáit. Az erdőirtások következménye a pusztító árvíz. A nagy városok légtérének mérték feletti szennyezése üvegházhatáshoz vezet, az még inkább felgyorsítja a globális felmelegedést, a klímaváltozást. Napjainkban környezetünk gátlástalan szennyezése óriási méreteket ölt. Ezért fontos már az óvodában megtanulni a házi szemét szelektív gyűjtését.

De nemcsak a természettel, az élővilággal szemben vannak kötelezettségeink és felelősségünk, hanem felelősek vagyunk kultúránk értékeinek a megőrzéséért és továbbadásáért is. Az egészséges identitástudathoz ismernünk kell, kik vagyunk, honnan jöttünk, mit hoztunk magunkkal, melyek a népi, nemzeti, vallási hagyományaink. Ezeket kell féltve őriznünk, gazdagítanunk, és továbbadnunk az utánunk jövő generációknak.

Sok a tennivaló, sok a felelősség, de a küzdelmet vállalni kell, hogy Isten és ember iránti szeretetünket ne csak szavakkal, hanem tettekkel is igazoljuk.

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyház-községek hét erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtetre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740 133 027);
- **Marosvásárhely:** Kiss Matild (0365 449 315);
- **Brassó:** Kádár Gábor (0743 576 524);
- **Sepsiszentgyörgy:** Pavelka Éva (0724 095 999);
- **Csikszereda:** Solymosi Alpár (0742 153 716);
- **Székelyudvarhely:** Simó Sándor (0744 299 238);
- **Dicsőszentmárton:** Szentgyörgyi Sándor (0742 185 443).

IFJÚSÁGI OLDAL

Egyházköri körúti beszámoló

Ki az Úr? Keresztúr!

BAROTHI BRIGITTA

• „A körút fontos, nemcsak az egyleteseknek, hanem nekünk is. A kívülállók szemében három nap, egy kisbusz/autó, meg néhány fiatal, akik bejárnak bizonyos helyeket, és meglátogatnak bizonyos embereket. Na, de a MI szemünkben ez az egész sokkal, de sokkal több. Ez a három nap emlékeket ad nekik is és nekünk is, olyan emlékeket, amelyeket a zsebeink mélyébe helyezünk, és amelyek örökre velünk maradnak. Emlék lesz a kert, az út, a zene, a magunkkal vitt és hozott érzés, te is és én is. Ez a pár nap rólatok, rólunk és az utazásról szól, az úton levésről, mert tudjuk azt, hogy megéri. Megéri megtenni 267 kilométert, megéri hétvégén korán kelni, megéri sütni 120 fánkot, megéri hazautazni ezért Kolozsvárról. Megéri, mert 67 embernek adhatunk valamit, amitől többek lettek, és mi is 67 embertől kaptunk valamit, amitől többek lettünk.” (LŐRINCZI ZSÓFIA)

„Nagyon nagy meglepetés és egyben megtiszteltetés ért engem, mikor megtudtam, hogy én is részese lehetek ennek a körutas csapatnak. Rengeteg élménnyel gazdagodtam a két nap alatt, új embereket ismertem meg, és már ismert emberekkel még szorosabb kapcsolatunk alakult ki. Kimondhatatlanul hálás vagyok mindeztért!” (DEÁK CSENGE)

„Ez volt a második körutam, de ez volt az első, hogy én is nagyobb részt vállaltam a szervezésből. A körút nagyon jól telt, minden egyletes találkozás nagyon hangulatosra sikerült. Nem voltak különös nehézségek, ez egy kicsit meg is lepott, de így a legjobb. Reméljük, hogy az elkövetkező években még több fiatal fog részt venni ezeken a körutakon.” (BUZOGÁNY BENDE-GÚZ ATANÁZ)

„Számomra nagyon fontos pont volt az idei körút, mivel első alkalommal jutottam el egy pár egylethez a Székelykeresztúri Egyházköriben, és jó volt felmérni, hogy körünkben milyen egyletek működnek. Nagyon jól éreztem magam a hétvége során. Kedvesek, viccesek a fiatalok. Reméljük, ők is örültek a látogatásunknak, és találkozunk velük majd a nyári, országos szintű rendezvényeinken is.” (SIMÓ KAMILLA)

„A hétvégén én is körutazhattam, ismét egy jó csapattal indulhattam útnak, akiket immáron nemcsak úgy említhetek, mint kis egyletek, akiknek egyletet tartottunk valamelyik körút alkalmával,

most már azt mondhatom, hogy barátaim. Ha meg kellene mondjam, hogy hány kilométert utaztam, hogy hány órát egyleteztem az évek során a keresztúri körutak alatt, biztos vagyok benne, hogy a „nem tudom” lenne a válasz, hiszen már annyiszor lehettem ilyen szerencsés, hogy már azt se tudom, hány-szor. Azt hiszem, hogy akaratlanul is, de nagy hatással van rám a 120, pontosabban az, hogy az ODFIE 120 éves lett, az emberek a kerek évszámok hallatán valamiért számot vetnek, így nekem is megfordult a fejemben, az év első körútja után. Rájöttem, hogy több Székelykeresztúr egyházköri képviselő útját követhettem végig. Láttam, ahogy csetlő-botló fiatalból erős, határozott vezető lett, de azt is láttam, ahogy a nagyhangú fiatalból, meghunyászkodó, elveszett, szürke kisegér lett, mert vannak, akik nem tudják, hogy a köri képviselőség feladat és felelősség.

Sok kedves arc, sok kicsi egyletes ugrott be, akik már nem is kicsik, és az elmúlt hétvégén újra csak gyarapodott, akikre emlékezhetek.” (ISZTOJKA MÁTÉ)

„Úgy gondolom, hogy az előttem szóló fiatalok tökéletesen megfogalmazták egy körút lényegét, fontosságát. A körutas csapat „legidősebb” tagjaként inkább arról beszélnék, hogy mi a fő nehézség.

A mai világban nagyon nehéz azokat az értékeket, amelyeket Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet képvisel, valami olyan különleges köntösbe bújtatni, ami felveheti a versenyt azokkal a lehetőségekkel, amikkel napjaink fiataljai szembesülnek a mindennapokban.

Úgyis mondhatnánk, hogy jelenleg a lehetőségek korát éljük, már akkor sem vagy egyedül, ha egy üres szobába egymagad állsz, mert ma már tartozékunkká váltak a kütyüink, amelyekkel kapcsolatba lépünk virtuális barátainkkal. Minden online. Ha megkérdezel egy telefonján játszó gyereket, hogy miért nem játszik inkább a társaival, miért nincs inkább közösségben, azt fogja válaszolni, hogy ő nincs egyedül, ő online játszik. Ebben a világban, ebben a modernizálódott környezetben kell az ODFIE minden rendezvényét vizsgálnunk. Én személy szerint azt tapasztalom, hogy részsikereink vannak, mert szemléletváltással, sok-sok belefektetett munkával és azokkal a nagyszerű emberekkel, akik útra kelnek minden ilyen alkalommal, sikerül a fiatalokat kimozdítani és valami mást, valami értékeset, valami közösségit adni ezeknek a széplelkű, mai egyletes fiataloknak.” (RAVASZ LEVENTE)

	Ambrus Lajos kitüntetése	Ennek a lapnak munkatársa volt	Kínálat társa	Az út eleje! Kezdőpont	Radioaktív elem Üres tál!	Orvosnál mondjuk	Húsevő állat jelzője	Gépész	Ambrus Lajos író-szerkesztő 1950. március 28-án született Gyulán. A Kortárs c. folyóirat főszerkesztője.			
Joule		Mesterkelt tartás										
Műtétet végez						Mutató névmás Bűvölő						
Azerbajdzsáni író (Leonyid)					Szófaj Kút közepe!							
Mindig a fejét ütök				Parlag Kilométer					Ásványi fűszer	Svéd autójel	Muzsika	
Spanyol autójel		Számos ... Delon, francia színész			Műve, társ-szerzőként Fűszer							Ő
Ház része				Pingáló Híres terrorista volt						Tova Tűzér aleggység		
... Baldwin, filmsztár				Lányok után járó Magunk					Nőstény-szarvas Erősen vágyakozik			
Cselgáncs-szőnyeg						Kerek szám A látás szerve	Táplál Csónakot hajt					
Magatok		Gabona-féle Farsangoló				A máj váladéka Vén					A tűz közepe! ... John, zenész	
Menekül				Fogalmaz Lapszél!								
Luxemburg autójele		Csen Erőd			Származik Benedek ..., mese-mondónk					A föld felé 10×10		
Romlott a zsír				Amaz párja Esőn álló					STS Fában perceg			
Ókori nép volt				Hamis Kígyóhang		Gramm Rag, a -re párja	Pest megyei város Sajtszelet!					
A golyóstoll is ez							Sajnáló Liter					
Japán autójele		Ambrus kötete									A sugár jele	

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár, felelős szerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)
Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

Íme, tavasz van, tele a világ élni akarással, munkával és jókedvvel! Remélem, a tavaszi fényvarázs, a pici virágok, a lombot hajtani akaró ágak jó kedvre derítenek titeket is. Írtatok már az iskolában fogalmazást a tavaszról? Kis kezeiteket kulcsoltátok imára, hogy megköszönjétek mindazt, amivel Istenünk elkápráztat minket? Nem csupán a csodálkozás a feladatunk, hanem a csodálatos dolgokért való hálaadás is! Hihetetlen, mennyi szín kerül elő így, tavasszal. Pompássá válik a világ, ahogy egy újabb hosszú útra igyekszik: kihajt a fű, rügyet bont a fa, feslik a virág, az elültetett magok kikelnek. A következő hónapokban aztán nagy növekedés, átváltozás, formálódás szemtanúi lehetünk, megleshetjük a természet léttáncát, amint körülöttünk járja.

Remélem, hétfévente mélyeket lélegeztek a szabadban, fényben fürdik kis arcotok, és bátran veszitek az akadályokat. Az alábbi feladattal kis mozgásra és kérdezősködésre ösztönözlek benneteket, amely által ismeretekben gazdagodhattok környezeteteket illetően. Hajrá!

1. feladat: Töltsd ki az alábbi táblázatot!

Kérdések	Válaszok
1. Mi a lakóhelyed neve? Mit jelent? Van monda, legenda, amely megmagyarázza a településed nevét?	
2. Hány emléktábla és szobor található lakóhelyeden?	

3. Van-e híres, neves szülőtte a helynek, ahol élsz?	
4. Mikor épült az unitárius templom, amelyet látogatsz?	

2. feladat: Az alábbi bibliai helyszínek, települések neveit megismerve lenyűgözött különlegesebbnél különlegesebb jelentésük. Remélem, benneteket is izgalommal tölt el azok megkeresése és a megfelelővel való párosítás. Amennyiben nehéz, bátran kérdezzétek meg a felnőtteket! Sok sikert kívánok!

1. Sodoma, Gomora
2. Mezopotámia
3. Jeruzsálem
4. Hebrón
5. Dekapólisz
6. Bétel

a) Folyamköz (a Tigris és Eufrátesz folyók közötti terület).

b) A város héber nevének jelentése: „A szövetség helye”.

c) Héber eredetű neve jelentése: „A béke városa”. Más elképzelés szerint a város nevét egy ammóni istenségről, Sálimuról kapta.

d) „Az Isten háza”, Jeruzsálem közelében fekvő város.

e) Görög eredetű neve azt jelenti: „Tíz város”.

„Szépen megalkotott mindent a maga idejében, az örökkévalóságot is az emberi értelem elé tárta, de az ember mégsem tudja felfogni Isten alkotásait elejétől végig, amelyeket megalkotott.” (Préd 3,11)

Álmodozó

• Fóris-Ferenczi Rita nemcsak mint neveléstudományi szakember, hanem mint író is ismert: tavaly jelent meg a *De anyul!*, a *Mondhatok-e valamit?* és a *Bezzeg után a Mi lenne, ha* című könyve. A családi viszonyokról, a családi körben töltött mindennapokról szóló könyvek – amelyeket akár egy sorozat köteteiként is olvashatunk – negyedik darabja a marosvásárhelyi Kreatív Kiadónál jelent meg tavaly. A karcsú, ízléses, keménytáblájú kötetet Pápai Barna rajzai teszik igazán szemet gyönyörködtetővé. Ahogyan a rajzok sem ugyanazon család mindennapjait tükrözik, de természetesen a családi élet különféle mozzanataiba engednek betekintést, úgy a szövegek gyermekelbeszélői is változnak, de ugyanúgy felvillantják a családi élet előnyeit és hátrányait a mindenkor gyermeki eszmélkedés, világban való mozgás, ismerkedés révén.

A kötet nyolc fejezete egy-egy képzeletbeli utazás a gyermeki szempontból vágyott másik életbe. A kisgyerek, a kisiskolás folyton, de legalább is gyakran nagy, felnőtt szeretne lenni. Hogy számára mi vonzó a felnőttlétben, megtudhatjuk az első fejezetből (*Mi lenne, ha felnőtt lennék?*). Az is előfordul, hogy a kisgyermek elképzelet, milyen lenne, ha kislány, illetve ha fiú lenne (*Mi lenne, ha lány lennék?*; *Mi lenne, ha fiú lennék?*) De minden bizonnal elmereng azon is, amennyiben testvérei vannak, hogy milyen lehet egykének lenni. (*Mi lenne, ha egyke lennék?*) Nagyobb testvérei láttán arra is vágyhat, hogy végre ő is nagyobb legyen (*Mi lenne, ha nagylány lennék?*; *Mi lenne, ha nagyfiú lennék?*), de az is eszébe juthat, hogy visszatérne csecsemőkorába, sőt azon is elmerenghet, hogy mi lenne, ha nem lenne. (*Mi lenne, ha csecsemő lennék?*; *Mi lenne, ha nem lennék?*) A fejezetek címébe emelt kérdések a gyermeki eszmélkedés, világfelfedezés képzelet mozgatta útjára hívják az olvasót is. Nemcsak a kisiskolás olvasóknak szól a kötet, hanem a felnőtteknek is, akik talán már elfelejtették, milyen lehet a világ, a családi élet a kisebbek szemszögéből.

A kötet fejezetei minden bizonnal elindíthatnak a szülők és a gyermekek, a kis- és nagytestvérek között olyan beszélgetéseket, amelyek segítenek a különféle családi helyzeteket megérteni, némi távolságból humorral szemlélni önmagunkat, nagyokat nevetni, szeretettel fordulni a mindennapok felé. (Bizony, mi vagyunk azok a felnőttek, akik még sok-sok év elteltével se vagyunk képesek előhívni a második-harmadik gyerek csecsemőkori képeit, mert oly sok tenniva-

lónk akad! De mi vagyunk azok is, akik táncolni tanítjuk, régi, rongyos fényképek történetével elvarázsoljuk a gyermekeket.) Így erősíthető meg minden generációhoz és nemhez tartozó családtag helye az otthonban.

A fejezetekbe emelt kérdésekre születő szövegek szépségét, valóságosságát az adja, hogy nem végleges, nem egyoldalú válaszokat talál a gyermek-elbeszélő: természetesen először a kérdést kiváltó helyzetéből fakadóan a számára vonzó válaszokat sorakoztatja, de a képzeletét beindító kérdésen gondolkodva, felidézve családját mindennapjait, meglátja azt is, hogy miért jó annak lenni, amik éppen vagyunk: gyerekeknek, felnőtteknek, kis- és nagytestvéreknek, fiúnak, lánynak, egykének stb. lenni. A felnőttiségre vágyó gyerek például így morfondírozik, s így veszi észre és láttatja az olvasóval is az érem mindkét oldalát: „Úlhetnék a fürdőkádban, ameddig akarok. Nem jönne be senki. Nem kellene, hogy azt csináljam, azt ne csináljam, azt vegyem fel, azt ne vegyem fel, úgy köszönjek, ne úgy köszönjek. Nem kellene, hogy hallgassak a szüleimre. [...] Szerintem nehéz felnőttnek lenni. Nem foglalkozik velük senki. Szidni se szidja senki őket, senki se szedi rendbe őket, szinte senki nem törődik velük.”

U. K.

Csegezi Ildikó énekvezér (Bágyon), **Demeter Ágnes** teológiai hallgató (Barót–Kolozsvár), **Demeter Zoltán**, a Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezetének elnöke (Barót), **Farkas Orsolya** iskolalelkész (Székelykeresztúr), **Fekete Árpád** ny. történelemtanár (Szováta), **Gaal György** irodalomtörténész (Kolozsvár), **Incze Kornél** ny. lelkész (Lókod), **László Bernadett** teológiai hallgató (Gyepes–Kolozsvár), **Sándor Krisztina** politológus (Csíkszereda), **Sándor-Zsigmond Ibolya** muzeológus (Székelykeresztúr), **Szabó Adél Júlia** lelkész (Kálnok), **Török Albert** festőművész (Székelyudvarhely), **Zoltán Csaba**, a Gondviselés Segélyszervezet magyarországi tagozatának elnöke (Budapest)